

DANIEL

Tx'olbil Xo'l Yi Liwre'j

Yi liwr Daniel na jilon mas tibaj yi mbi sbajok sbne' opon tunintz.

Tul yi bajx capítulo jalen yi kake'n na jilon te yi mbi cu'n mbajij te Daniel tu yi ox tamiw yi chibene'n pres jalen Babilonia. Ncha'tz na xchaj yi xe'n cu'n tk'ol Ryos ama'l tetz Daniel tan tele'n txtum tetz yi wutzicy' yi rey Nabucodonosor, nin yi mbi na elepont.

Ma yi capítulo juk jalen te yi coblaje'n na jilon te cobox visión, yi nxchaj tib swutz Daniel. Ej nin yi cyaj wutzicy'a'tz, na jop yi mbi sbajok te e'chk nációna'tz yi na chibuch quib tan bene'n lo'on chica'wl bene'n tzi'n wi munt. Ncha'tz na xchaj yi xe'n cu'n sbne' Ryos tan xite'n cu'n yi ca'wl xchik'ab e' nációna'tz bantz toque'n cyen i' tan cawu'n.

Yi Weklil Yi Liwre'j

Yi bajx wekl (Cap. 1–6) na jilon te Daniel tu yi ox tamiw.

Yi wutzicy' yi rey Nabucodonosor (Cap. 2).

Yi chiclaxe'n yi ox tamiw Daniel tan Ryos (Cap. 3).

Yi tele'n ticy'le'n yi ca'wl tk'ab Nabucodonosor tetz juk yob (Cap. 4).

Yi tz'ibxe'n cobox yol wutz tapij te yi na cawun tzaj Belsasar (Cap. 5).

Yi claxe'n Daniel xchik'ab león tan Ryos (Cap. 6).

Yi ca'p wekl (Cap. 7–12) na jilon te yi e'chk takle'n yi tilol Daniel tul wutzicy' tane'n.

Yi cyaj txuc yi til Daniel tul wutzicy' tane'n (Cap. 7).

Yi cne'r bak wi' tu yi chin chiw yi til Daniel tul wutzicy' tane'n (Cap. 8).

Yi jakol Daniel cuybil chipaj yi e' tetz tanum (Cap. 9:1-19).

Yi mbi cu'n sbajok yil jepon tamp yi ox c'al tu lajuj seman (Cap. 9:19-27).

Yi e'chk visión yi til Daniel stzi' yi a' Tigris (Cap. 10–12).

Daniel tu yi e' tetz tamiw

1 ¹ Itzun bantz tul yi toxi'n yob yi na cawun tzaj yi rey Joacim le ama'l Judá,^a nintzun opon Nabucodonosor, yi rey tetz Babilonia^b tan oyintzi' te'j. Ma yi tpone'n i' scyuch' yi e' tetz sanlar, nintzun e' baj chitxolil quib solte'j yi tnum Jerusalén. ² Tk'ol tzun Kajcaw ama'l tetz Nabucodonosor tan chixcyewe'n scye'j yi e' aj Jerusaléna'tz, nin tan stz'amle'n yi rey Joacim. Ej nin ncha'tz e' ben quicy'al cobox pres jalen yi cyetz chitanum. Ncha'tz ben quicy'al wi'nin lak tu yi e'chk ma'cl yi nxcon le ca'l Kataj Ryos. Cho'n tzun topone'n yi e'chk laka'tz cya'n le cyetz chilumar yi na bi'aj Babilonia.^c

^a 1:1 I'tz 606 yob yi ntaxk itz'ij Kajcaw Jesucristo. Na ja xe'tij Joacim tan cawu'n tul yi yob 609. 2R 23:36—24:6. ^b 1:1 Yi ama'l Babilonia, ncha'tz na bi'aj Sinar. Gn 10:10; 11:2; 2R 24:1; 2Cr 36:5-7. ^c 1:2 Dn 5:1-3; 2R 20:17; 2Cr 36:10.

Yi cyopone'n Babilonia, nintzun cawunin Nabucodonosor tan tocse'n yi e'chk laka'tz le ca'l kale atit yi me'bi'l yi tetz ryosil. ³Ncha'tz cawunin i' tetz Aspenaz, yi chibajxom yi e' eunuco^d tan je'n xtxa'ol cobox balaj xicy xchixo'l yi e' presa'tz yi e' opon cya'n.

Ej nin taltz, yi tajwe'n tan chije'n xtxa'ol xchixo'l yi e' xicy yi at chik'ej nka ajcawbe'n chitaj. ⁴Ncha'tz tajwe'n tan chitxa'le'n yi e' balaj xicy yi na chiyub, nin yi qui'c chiyana'sil. Tajwe'n tan chije'n xtxa'ol yi e' xicya'tz xchixo'l yi e' yi at chichusu'n, nin yi tz'aknak cu'n cyajtza'kl.

Ej nin yi chixac yi e' xicya'tz i'tz tan chixcone'n tetz xchakum rey. Ncha'tz cawunin yi rey tetz Aspenaz tan toque'n tan chichusle'n yi e' xicya'tz tan ta'we'n chiyol tu chicstumbr yi e' aj Babiloniaja'tz. ⁵Ncha'tz cawunin yi rey Nabucodonosor tan chic'a'che'n te yi balaj cumir tu yi balaj win chi na baj tan i' tetz. Ncha'tz tal i' yi tajwe'n tan chichusle'n tetz ox yob bantz cyoque'n tetz balaj xchakum i'.

Daniel scyuch' yi ox tuch'

⁶Xchixo'l yi e' xicya'tz yi e' je txa'ij tan toque'n chichusle'n, ate' cobox aj Judá yi na chibi'aj Daniel, Ananías, Misael tu Azarías.

⁷Ma yi chibajxom yi e' eunuco nintzun xtx'ixpuj yi chibi'. Nin oc tk'ol yi bi' Daniel tetz Beltsasar. Ma Ananías nin octz tetz Sadrac. Nin yi Misael, Mesac bantz. Ma tetz Azarías, Abed-nego tulejtz. ⁸Inti Daniel nin bixe' xtxumu'n tan qui po'tzal tib tan yi cumir tu win yi na baj xe ca'l rey. Cha'stzun te cu' wutz tetz chibajxom yi e' eunuca'tz. Nin jak i' ama'l tetz tan qui baje'n yi jun jilwutz cumira'tz ta'n, na xan xchiwutz yi e' judiy. ⁹Nsken jal balajil Daniel swutz yi jun ajcawa'tz tan tu' porer Ryos.^e ¹⁰Poro cabej mu'x cu'l yi jun ajcawa'tz tan banle'n yi tajbil Daniel. Bene'n tzun tlol tetz:

—Ba'n klo' yaj, poro na chinxob tetz yi wajcaw, yi kareyil, na ja cawun i' te yi mbi tajwe'n tan baje'n ita'n. Na ko quil baj yi balaj cumir ita'n tz'ocopon iyab xchiwutz yi e' mas xicy. Ej nin kol til yi kareyil yi qui'ct nin axwok xchiwutz yi e' mas xicy, xchinquimok ta'n, tan ipaj, stzun yi ajcaw bantz.

¹¹Bene'n tzun Daniel tan yol tetz junt ajcaw, yi jun yi cyajquen tak'un yi bajxom tan chiq'uicy'le'n Daniel, Ananías, Misael tu Azarías. Itzun taltz:

¹²—Ta', na klo' waj yil sbanu' jun pawor sketz. Nink spilu' xtx'ixpe'n kawa' tetz lajuj k'ej. Cawunku' tan baje'n ntin itzaj tu a' tu e'ch t'imbil yi ajnaktzaj ka'n.

¹³Nin yil tz'icy' yi lajuj k'ejat'z, ba'n tz'ocu' tan kilwe'n nin tan kama'le'n ko ja oc kayab xchiwutz yi e' mas xicy yi na baj yi balaj cumir cya'n chi tuch' tetz rey. Nin yil tilu' yi xe'n kutane'n ba'n tzun sbixbaju' ske'j ko ba'n kaban tane'n tan bajse'n yi cumir yi ajnak tzaj nka qui', stzun Daniel bantz tetz yi ajcawa'tz yi na tzan tan chiq'uicy'le'n. ¹⁴Nintzun cujij yi martoma' quib yi tal Daniel tetz. Nin pil i' yi jun xtxolbila'tz tetz lajuj k'ej.

¹⁵Itzun yi ticy'e'n yi lajuj k'ejat'z, mas tcu'n tzun balaj chiyubil yi e' xicya'tz ban xchiwutz yi e' mas. Nin chin tzantzuj nin e' bantz. At cu'n mas cyetz chiwalor xchiwutz yi e' mas xicy yi ja baj yi balaj cumir cya'n. ¹⁶Qui't tzun tak' martoma' win tu yi balaj cumir scyetz. Ma na itzaj tu^f tak' scyetz.

^d1:3 Yi e' eunuco e' xchakum xe ca'l jun rey. Ja chibajij capar bantz qui cyoque'n tan chipo'tze'n yi e' xna'n yi ate'. ^e1:9 Gn 39:21; Hch 7:10. ^f1:16 Yi hebreu na jop: itzaj, txicun tu e'chk jilwutz ujul yi na tak' jun cojbil.

¹⁷Ma yi cyaj xicya'tz, Ryos tzun ak'on cyajtza'kl tu chitxumu'n,^g na nin el chitxum tetz e'chk txolbil yi at tul cyakil jilwutz liwr tu alchok jilwutz chusu'n yi nmo'c chichusle'n te'j. Ncha'tz el txum Daniel tetz yi e'chk wutzicy' nin ncha'tz xcy'e' i' tan tx'olche'n xo'l, na Ryos mak'on tajtza'kl.

¹⁸Itzun yi je'n pone'n yi tiemp yi tal yi rey tan chichajol quib cyakil yi e' xicy swutz i', nintzun e' ben ticy'le'ntz tak'un yi martoma' tan chichajle'n tetz i'. ¹⁹Yi cyopone'n, nintzun oc yi rey tan ma'le'n cyajtza'kl chicyakil yi e' xicya'tz. Poro cya'l nin jale't jun yi ni'cu'nk tajtza'kl tu Daniel, Ananías, Misael tu Azarías. Cha'stzun te e' cyaje'n cyen tetz xconsbe'tz yi rey. ²⁰E' cyaj cyen tzun tan ak'un tu yi rey na yi toque'n yi rey tan ma'le'n cyajtza'kl ja lajluchax yi lajuj tir mas list e', nin lajuj tir mas tz'aknak cu'n e' xchiwutz cyakil yi e' nachol scyuch' yi e' aj wutz mes yi ate' Babilonia. ²¹Cyaje'n cyen tzun tetz Daniel tetz jun ak'ol cyajtza'kl cyakil yi e' rey tetz Babilonia yi e' oc tan cawu'n jalen te yi bajx yob yi toque'n cyen yi rey Ciro.^h

Yi wutzicy' Nabucodonosor

2 ¹Itzun bantz tul yi ca'p yob yi na cawun tzaj Nabucodonosor, nintzun xchaj tib jun wutzicy' ala' tir swutz i'. Ej nin tan paj txumle'n yi jun wutzicy'a'tz wi'nin bisune'ntz. Qui't tzun na oc watltz tan bis. ²Toque'n tzun i' tan chichakle'n yi e' nachol scyuch' yi e' aj wutz mes scyuch' yi e' aj cun, tuml yi e' aj tx'uml,ⁱ tan cyalol tetz yi mbi na elepont yi jun wutzicy'a'tz.

³Yi cyopone'n swutz yi rey, nintzun tal i' scyetz:

—Ja inwutzcy'aj jun inwutzicy', nin qui na el intxum tetz yi mbi na elepont. Cha'stzun te wi'nin na chin bisun ta'n.

⁴Bene'n tzun cyalol yi e' aj tx'uml tetz yi rey:

—I bin jalu' Ta',^j max c'u'lu' skibaj. Ej nink ben xkon yi tiempu' tetz ben k'ej ben sak. Ntina'tz nink taltzaju' sketz yi mbi i' ila'tz yi wutzicy'u', skale' tzuntz teru' yi mbi na elepont, che'ch tzun e' wi'tz aj tx'umla'tz bantz tetz yi rey.

⁵—Bitwok tzaj, je yi mbixe' wa'ne'j. Ko quil tzitalwok yi mbi nwil tul inwutzicy', nin yi mbi na elepont, chin puch'lj cunin cxwulejwok. Nin copon inwoq'uul ica'l. ⁶Poro kol tzitalwok swetz yi mbi'tz nwil, nin mbi na elepont, swak'e' jun c'oloy oy tzitetz. Ej nin swak'e' wi'nin ik'ej. Cha'stzun te alwok tzaj yi mbi'tz nwil le inwutzicy' nin yi mbi na elepont, stzun yi rey ban scyetz.

⁷—Poro ta', max c'u'lu' skibaj. Taltzaju' yi mbi i' ila'tz yi ntilu', skale' tzuntz yi mbi na elepont, che'ch tzun yi e' wi'tz aj tx'umla'tz.

⁸—Qui', quil wal tzitetz. Na na el intxum tetz yi itajtza'kl. Ntin na cxtzanwok tan joyle'n puntil tan wak'ol mas tiemp tzitetz na ja itbitwok yi mbi sbajok tzite'j ko quil tzitalwok yi mbi na elepont yi jun inwutzicy'a'tz. ⁹Cha'stzun te ko quil tzitalwok swetz, cxquimok wok icyakil cu'n, na na el intxum tetz yi ja wi't oc iyol te'j tan itlol wi itak' swetz, bantz bene'n mas tiemp tan iclaxe'nwok. Ma na alwok tzaj jalcu'n yi mbi i' ila'tz nwil. Tz'elepon tzun intxum tetz yi xcyekwok tan tx'olche'n xo'l yi mbi na elepont yi jun inwutzicy', stzun yi rey scyetz.

^g1:17 2Cr 1:10; Lc 21:15; Stg 1:5-7. ^h1:21 Dn 10:1; Esd 1:1. ⁱ2:2 Yi yol "aj tx'uml" i'tz jun yaj yi na oc tan xmaye'n yi e'chk tx'uml tan tilwe'n yi mbi i' ila'tz sbajok. ^j2:4 Cho'n xe'te'n Daniel tan stz'ibe'n le chiyol yi e' arameo le capítulo 2:4 jalen 7:28. Cyakil yi mas yol tul yi liwr i'tz hebrej cu'n.

¹⁰—iAy! Ta', max c'u'lu' skibaj. Cya'l nin jun wi munt yi nink xcy'e' tan talche'n yi wutzicy'u'. Ej nin sajle'n tunintz qui'c nin jun rey yi jajk jak jun txolbil scyetz yi e' tetz aj tx'uml, chi yi na tzanu' tan jakle'n sketz. ¹¹Na yi jun wutzicy'u'a'tz cya'l nin jun nink xcy'e' tan talche'n yi mbi'tz yi ntilu'. Ntin cu'n yi e' ryos. Poro quibe' skaxo'l tzone'l, che'ch bantz.

¹²Yi t'ital yi rey chiyol, wi'nin tzun x'chi'che'n c'u'l scye'l. Nintzun cawunintz tan chibiyle'n cu'n chicyakil yi e' aj tx'uml yi ate' cwent Babilonia.

¹³Itzun yi tele'n yi ort tan chibiyle'n cyakil yi e' aj tx'umla'tz, ncha'tz e' ben tan joyle'n Daniel scyuch' yi e' tuch'.

¹⁴Yi cyopone'n Arioc yi ajcaw tetz wart tan chibiyle'n cu'n klo' Daniel, chin putzpuj nin tzun yol xcon tan Daniel tan yol tetz. ¹⁵Itzun taltz:

—¿Mbi tzuntz yi mme'l tzaj yi jun ca'wla'tz yi chin q'uixbel nin tan yi rey?

Toque'n tzun Arioc tan tx'olche'n xo'l tetz Daniel yi mbi tzuntz yi nme'l tzaj yi jun ca'wla'tz tan yi rey. ¹⁶Yi t'ital Daniel yi txolbil nintzun ben i'-tz tan yol tetz yi rey. Yi tpone'n nintzun cu' wutz tan jakle'n mu'x tiemp tan txumul yi mbi i' ila'tz yi wutzicy' nin mbi eka'n ta'n. Cujil tzun yi rey, quib yi jak Daniel. ¹⁷Pakxe'n tzun Daniel xe ca'l, nintzun txol yi puntil scyetz Ananías, Misael tu Azarías. ¹⁸Ya'stzun tulejtz tan cyoque'n tan jakle'n xch'eybil cyetz tetz Ryos, tan qui chiquime'n scyuch' yi e' mas nachol yi ate' Babilonia. ¹⁹Ite'n nin ak'bala'tz yi xchajol Ryos yi puntil tetz Daniel tul jun wutzicy' tane'n. Tk'ol tzun Daniel yi k'ajsbil tetz Ryos. Itzun taltz:

²⁰“Ta' at teru' k'ēju' tetz ben k'ej ben sak, na teru' cyakil jilwutz ajtza'kl, nin cho'n at ca'wl tk'abu'.

²¹Ilu' na bixban cyakil yi na bajij wi munt, na na che'l na cho'c e' rey tanu'. Ilu' na ak'on cyajtza'kl yi e' yi at cyajtza'kl. Ej nin ilu' na ak'on chitxumu'n yi e' yi at chitxumu'n.

²²Kajcaw ilu' na chajon yi e'ch takle'n yi qui na el ketz katxum tetz. Na na tilu' cyakil yi e'chk takle'n yi at tul tz'o'tz, na ilu' taw tkan skil.^k

²³Ilu' chiryosil intaj. Ej nin ilu' inRyosil. Cha'stzun te na chintzan tan tak'le'n k'ēju'. Ncha'tz na chintyo'xin teru' na ilu' mmak'on wajtza'kl tu inwalor, na ja xchaju' sketz yi mbi'tz yi wutzicy' yi rey nin yi mbi eka'n ta'n. Poro cya'l nin junt nachol nxcye' te'l,” stzun Daniel tul oración.

²⁴Ma yi stzaje'n wi' yi oración Daniel, nintzun ben i'-tz tan yol tetz Arioc. Yi jun Arioca'tz ya'stzun jun yi na tzan tan chibiyle'n yi e' nachol yi ate' Babilonia. Itzun yi tpone'n Daniel swutz Arioc nintzun taltz tetz:

—Chin tcy'ajninu' swutz yi rey, nin qui't che' biyu' yi e' mas nachol, na yi in wetz swale' cyakil yi mbi na elepont yi wutzicy' yi rey.

²⁵Itzun yi t'ital Arioc yi txolbile'l nintzun ben tcy'al i' yi Daniel swutz yi rey Nabucodonosor. Itzun taltz:

—Max c'u'lu' ta', na ja jal jun yaj wa'n xchixo'l yi e' judiy yi najlche' skaxo'l yi xcyek tan talche'n yi mbi na elepont yi wutzicy'u', stzun Arioc bantz tetz rey.

²⁶Bene'n tzun jakol yi rey tetz Daniel yi ncha'tz Beltsasar na a'lchij tetz:

—¿Bintzinin pe'? ¿Xcyek pe' tan talche'n swetz yi mbi i' ila'tz yi inwutzicy', nin mbi na elepont?

^k 2:22 Job 12:22; Sal 25:14; 139:11-12.

²⁷—Ta' ilu' yi wi'tz kajcaw tzone'j Babilonia. Yi mero bintzi i'tz cya'l nin jun yi nink xcy'e' tan ttx'olche'n xo'l yi wutzicy'u', sicyer nink tan talche'n yi mbi i ila'tz yi wutzicy'u'. Quil xcy'e' jun nachol, nin quil xcy'e' jun aj tx'uml nka jun aj wutz mes mpe ik jun wi'tz aj tx'uml tan ttx'olche'n xo'l yi wutzicy'u'. ²⁸Poro ta', at jun Ryos tcyaj' yi wi'nin xchamil yi na xcy'e' tan xchajle'n yi e'chk takle'n yi qui na el ketz katxum tetz.' Ej nin ja xchaj teru' tul yi wutzicy'u' yi mbi sbajok sbne' opon tunintz. Cha'stzun te nocopon tan talche'n teru' yi mbi i ila'tz yi wutzicy'u' nin mbi eka'n ta'n. ²⁹Ta' je bin yi ttxolbile'j: Yi jun Ryos yi na xcy'e' tan xchajle'n yi e'chk takle'n yi qui na el ketz katxum tetz, i' nchajon teru' yi mbi sbajok tzantzaj. Na te yi coyliju' wi socu', ja ocu' tan ttxumle'n yi mbi sbajok sbne' opon tunintz, cha'stzun te ja xchaj Ryos puntil teru'. ³⁰Ncha'tz ja xchaj i' swetz. Poro quinín nchaj swetz tan paj yi ink mas tz'aknak cu'n xchiwutz yi e' mas nachol. Ma na ja xchaj i' swetz tan tele'n ttxumu' tetz yi mbi sbajok sbne' opon tunintz.

³¹"Tbin jalu' ta', je ntilu'e'j: Ja tilu' yi je'n joptuj jun chin teblal yaj swutzu'. Wi'nin litz'une'n, nin chin xo'wbil nin wutz. ³²Yi wi' yi jun teblala'tz i'tz balaj oro cu'n. Ma yi wutz c'u'l tu k'ab, sakal cu'n. Ej nin yi xe c'u'l tu yi cux, brons cu'n. ³³Ma yi tkan, ch'ich' cu'n. Ma yi txo' tkan jalen te yi wi' tkan, i'tz ch'ich' yuju'n tib tu war yi sk'ajsa'nt. ³⁴Ej itzun te yi na tzanu' tan xmaye'n yi jun telblala'tz, ncha'tz ben tilolu' yi saje'n tx'akx jun c'ub wi jun ju'wutz, yi cya'l jun wunak tole'n tzaj. Cho'n tzun noje'n cyentz te yi tkan yi jun teblala'tz. Puch'ij cunin tzun ban yi tkan tan yi jun c'uba'tz. ³⁵Chin puklaj nintzun ban cyen yi ch'ich' tu yi war yi sk'ajsa'nt. Ncha'tz ban yi brons tu yi sakal nin yi oro. Te yi jun rata'tz cho'n cunin tzun ban cyen chi na ban cyen yi puklaj tan cyek'ek' lakak cresum,^m nin chi na ban yi stz'isil triw yi na ben tan cyek'ek' yi na oc txa'tze'n. Qui'c nin mu'x senil cyajquen te yi jun teblala'tz. Ma yi jun c'uba'tz yi nojcyen te yi jun telblala'tz nin octz tetz jun chin wutzile'n wutz.ⁿ Ej nin ben lo'on jalen yi njopx cyakil yi wuxt'otx' ta'n. Ya'stzun ntilu' ta' tul yi wutzicy'u'.

³⁶"Ma jalu' ta', swale' bin teru' yi mbi na elepont. ³⁷Yi wi' yi jun teblala'tz, na xchaj yi ilu' teru'. Na wi'nin k'ēju' xchiwutz yi e' mas rey, na yi Ryos yi at tzi'n tcyaj' i' mmak'on ama'l tan toque'nu' tetz ajcaw nin tan jale'n xchamilu' tu wi'nin k'ēju'. ³⁸Nin tan i' na cawunu' tibaj cyakil ama'l, nin squibaj cyakil yaj tu cyakil jilwutz txuc. Ryos mmak'on yi e'chk ca'wla'tz teru'. Ilu' tzun na xchaj yi jun wi'baja'tz yi oro cu'n. ³⁹Ma yil jepon tamp yi tiemp yi nación yi at jak' ca'wlu', xomtzej tzun junt nación yi ncha'tz scawunk squibaj cyakil wunak. Poro quil tz'opon yi balajil yi jun nacióna'tz chi tane'n yi teru' naciónu' yi at jalu'. Ej nin yil jepon yi tiemp yi junta'tz sjalok junt toxi'n nación yi scawunk tibaj cyakil yi nación bene'n tzi'n wi munt. Ya'stzun na xchaj yi brons. ⁴⁰Ma yi cyaji'n nación yi scawunk bene'n tzi'n,^o sjalok wi'nin tetz xchamil chi tane'n jun ch'ich' yi chin quiw nin, yi na xcy'e' tan wak'e'n, nin tan k'uche'n cu'n alchok e'chk takle'nil. Ni'cu'n tzun sbne' yi xchamil yi jun nacióna'tz chi yi ch'ich' tan chixite'n cu'n yi e' mas nación.

⁴¹"Ncha'tz ja tilu' ta' yi xchu's tkan jalen te yi wi' tkan i'tz ch'ich' yi yuju'n tib tu war yi sk'ajsa'nt. Yi na xchaj yi jun elsawutzila'tz i'tz: Tz'ul jun tiemp yi sjatxe'

¹2:28 Dn 2:22. ^m2:35 "Cresum" Sal 1:4; Mt 3:12. ⁿ2:35 At na ban tcu'n yi yol "wutz" tul yol Kataj na xcon tetz jun elsawutzil tetz jun wutzile'n nación gobierum. ^o2:40 Dn 7:7, 23.

tib yi cyaji'n nacióna'tz nin tz'ocopon tetz cob tx'akaj. Poro quil jal mas chivalor yi cob tx'akaja'tz, na quinin sc'ulbej tib cyajtza'kl yi e' wunak. ⁴²Chi yi yuju'n tib yi ch'ich' tu war, te yi xchu's tkan yi jun teblala'tz, na xchaj yi sjalok cobox xchixo'l yi jun nacióna'tz yi wi'nin chichamil, nin cobox't yi ajnak tzaj chichamil. ⁴³Ncha'tz ta', quib yi ntilu' yi yuju'n tib yi ch'ich' tu yi war, ya'stzun xchibne' yi e' ajcaw yi xchicawunk te yi tiempa'tz yi tz'ul. Xchibne' chitrat squibil quib. Poro quil che'l cu'n te'j na quil sc'ulbej tib cyajtza'kl chi tane'n yi ch'ich' tu yi war, yi qui na stz'am tib. ⁴⁴Nin te yi jun tiempa'tz yil chicawun yi e' ajcawa'tz jepon txicbal Ryos jun tetz rey yi scawunk bene'n tzi'n wi munt yi cya'l nin jun nink xcy'e' cyen tel'j. ^pCya'l nin jun nink xcy'e' tan xite'n cu'n. Ej nin yi jun reya'tz tz'ocopon tan chipuch'le'n cu'n nin tan chisotzaje'n cu'n cyakil yi e' mas nació'n, scyuch' cyajcawil. Ej nin scyajk yi jun ajcawa'tz tetz ben k'e'j ben sak. ⁴⁵Ya'stzun na xchaj yi jun c'ub yi nsaj tx'akx te yi jun wutz,^q nin yi nxcye' tan puch'le'n cu'n yi war tu yi ch'ich' yi yuju'n tib. Ncha'tz ban yi brons, tu sakal nin yi oro. Yi ketz kaRyosil yi at jalen tzi'n tcyal'j, i' nchajon teru' yi mbi sbajok sbne' opon tunintz. Cyakil yi txolbila'se'j ya'stzun ntilu' tul yi wutzicy'u'. Nin juncu'n tz'elpon cu'n tel'j, stzun Daniel bantz tetz rey.

⁴⁶Itzun yi tbital Nabucodonosor yi txolbile'j nintzun cu' jokloktz swutz Daniel. Cawune'n nintzun i'-tz tan tak'le'n klo' ttx'ixwatz nin tan pate'n insens swutz Daniel. ⁴⁷Ej itzun taltz tetz Daniel:

—Yi itetz iRyosil i'tz yi Ryos yi mas cham xchiwutz cyakil yi e' mas ryos, i' yi Cyajcawil cyakil yi e' rey. Na i' nchajon tzatz yi mbi na elepont yi wetz inwutzicy' yi qui mme'l intxum tetz, stzun Nabucodonosor bantz.

⁴⁸Tan yi txolbile'j wi'nin tzun e'chk oy baj tk'ol yi rey tetz Daniel.^r Ej nin oc cyentz ta'n tetz jun wi'tz ajcaw tetz Babilonia. Nin ncha'tz oc cyen i' tetz cyajcawil cyakil yi e' ak'ol ajtza'kl cwent yi jun nacióna'tz.

⁴⁹Cwe'n tzun wutz Daniel tan jakle'n tetz yi rey tan cyoque'n cyen Sadrac, Mesac tu Abed-nego tetz martoma' tibaj yi me'bi'l yi at Babilonia. Nintzun e' cyaj cyentz. Ma tetz Daniel, cho'n tzun toque'n cyentz x'aj yi rey Nabucodonosor tan cawu'n.

Yi bnixe'n yi jun teblal yi oro cu'n tak'un Nabucodonosor

3 ¹Itzun yi tele'n tiemp nintzun cawun yi rey Nabucodonosor tan banle'n jun teblal^s yi oro cu'n. Yi bnixe'n yi jun teblala'tz, junaklaj tzun metr ban yi wutz tkan, nin ox metr ban yi wutz. Cho'n tzun tpone'n yi jun teblala'tz tan yi rey wi xk'ajlaj Dura, cwent Babilonia. ²Yi bnixe'n tircu'n, nintzun el jun ort tan yi rey tan chichakle'n cyakil yi e' wi'tz ajcaw tetz cyakil tnum cwent Babilonia. Ncha'tz e' chakxij yi e' alcal scyuch' yi e' ajcaw squibaj yi e' sanlar. Ncha'tz e' chakxij yi e' ak'ol tajtza'kl yi rey, nin e' colol pwok, scyuch' e' pujul xtisya', nin cyakil yi e' aj tx'amij. Chimolol tzun quib chicyakil yi e' ajcawa'tz tan telse'n yi wutz k'e'j yi jun teblala'tz yi nskan bnix tan yi rey. ³Ej tircu'n tzun yi e' wi'tz ajcaw tetz yi nació'n e' opontz tan tak'le'n k'e'j yi jun teblala'tz. ⁴Ma yi chimolol quib nintzun jilon yi ajcaw yi bixe' tan bajxomi'n te yi jun chin wutzile'n k'eja'tz. Itzun taltz: “E'u' jun c'ololj kacmon, yi ate'u' tzone'j nin scyuch' yi e'u' yi nchisaju'

^p 2:44 Lc 1:32-33. ^q 2:45 Dn 2:34. ^r 2:48 Pr 14:35; 21:1. ^s 3:1 Ap 13:14-15.

lakak e'chk tnum, quibit tzaju' yi ca'wle'j. ⁵Yil quibitu' yil xch'in yi chun, nin yil tz'oc yi chirimiy, tu tampor tu arpa, nin cyakil e'chk mas ma'cl tetz kbetz, tajwe'n tan chimejewe'n cu'nu' swutz yi jun teblale'j yi oro cu'n yi ja bnix tak'un kareyil.

⁶Ma yi e' yi quil chimeje' tan tak'le'n k'ej yi jun teblale'j, ninin nchiben jo'li'n cyera'tz tc'u'l jun k'ak' yi wi'nin lamcane'n, yi ja bnix tak'un kareyil," stzun yi ajcawa'tz bantz.

⁷Ej nin ya'tz nin bantz. Yi quibital cyakil yi e' wunak yi ate'-tz yi toque'n yi e'chk ma'cla'tz, nintzun e' cu' jokloktz tan tak'le'n k'ej yi jun teblala'tz yi oro cu'n.

⁸Ate' tzun cobox nachol' xchixo'l cyakil yi e' wunaka'tz yi ate'-tz. Nintzun e' octz tan chixochle'n cyen yi e' judiy swutz yi rey Nabucodonosor. Itzun cyaltz:

⁹—Ta' max c'u'lu' skibaj. Nink ben xkon yi tiempu' tetz ben k'ej ben sak. Nink na'wsij yi bi'u' sbne' opon tunintz. ¹⁰Ma jalu' ta' ja bin cawunu' yi tajwe'n tan kamejewe'n cu'n kacyakil swutz yi jun teblal yi ja bnix tanu' yil xe'tij yi e'chk kbetz, ¹¹nin alchok scyetz yi quil sban tane'n yi jun ca'wle'j tajwe'n tan bene'n jo'li'n tera'tz tk'ak', chiju' ban. ¹²Poro ta', yi ox ajcaw yi ncho'c cyen tanu', yi e' judiy, quinín na cyek xchi'u' nin quinín na chiban tane'n yi ca'wlu'. Ej nin quinín na cyak' k'ej e'chk ryosilu', mpe ik yi jun teblal yi ja bnix tanu' yi oro cu'n. Yi ox yaja'tz je chibi'e'j, Sadrac, Mesac tu Abed-nego.

¹³Yi t'ital Nabucodonosor yi txolbile'j nintzun chi'ch c'u'l scye'j yi ox ajcawa'tz. Ej nin tan yi xchi'chbe'n c'u'l nintzun cawunintz tan chichakle'n tzaj. Lajke'l nintzun e' opon ticy'le'ntz swutz yi rey.

¹⁴Ma yi cyopone'n nintzun jak i' scyetz:

—¿Bintzi nin pe' yi qui na itak'wok chik'ej yi e' inryosil, nin yi jun teblal yi ja bnix wa'n yi oro cu'n? ¹⁵Ma jalu' ko qui', ¿list pe' axwok tan imejewe'n cu'n swutz yil xe'tij junt tir yi e'chk ma'cl cyak'un yi e' aj kbetzum? Na ko quil tziban wok tane'n, cxbenwok jo'li'n tk'ak'. Ej nin qui'c nin jun ryos yi nink xcy'e' tan icolche'n tk'ab yi jun k'ak'a'tz, stzun yi rey scyetz.

¹⁶—Ta', qui na kaxob te yi txolbile'j yi ja bixe' tanu'. ¹⁷Na yi ketz kaRyosil yi na kocsaj, xcyek i' tan kacolche'n tk'ab yi jun chin k'ak'a'tz, nka tu alchok e'ch takle'n yi na taju' sbanu' ske'j. ¹⁸Poro ta', ok le wi'u', mpe qui'k tz'oc yi ketz kaRyosil tan kacolche'n, ja katxum yi qui'c cuj tan kamejewe'n cu'n xchiwutz yi teru' ryosilu', mpe ik yi jun teblal yi ja bnix tanu'. Na qui'c rmeril tan kak'ol chik'ej yi e'chk ryosa'tz, che'ch yi ox yaja'tz bantz.

Yi chiclaxe'n yi ox yaj tk'ak'

¹⁹Chin cyakt nintzun ban Nabucodonosor tan xchi'chbe'n yi c'u'l yi t'ital yi chiyol yi ox yaja'tz. Cawune'n tzuntz tan toque'n juk tir mas wolor yi k'ak' swutz yi na ban tunintz. ²⁰Che' bene'n tzun xchakol yi rey cobox sanlar yi chin cham nin e' tan chic'alche'n cu'n Sadrac, Mesac tu Abed-nego, nin tan chijo'le'n quen tk'ak'. ²¹Chicwe'n tzun c'alij tuml yi be'ch cyetz. Nintzun e' ben jo'li'ntz tk'ak'. ²²Ma yi e' sanlar yi e' ben tan chijo'le'n cyen tk'ak', ninin e' quimtz tan yi walor yi k'ak'. ²³Inti yi ox yaja'tz yi e' ben jo'li'n tk'ak', c'alijche' nintz yi cyocompone'n tk'ak'.

¹3:8 Yi e' nachol, nka e' aj tx'u'ml, ncha'tz na a'lchij "caldeo" scyetz. Si'leju' 2:10; 4:7; 5:7, 11. Ma'le'u' yi tajtza'kl Daniel le 2:24 tu yi cyajtza'kl yi e' nachol le 3:8. ²3:12 Dn 2:49. ³3:17 Dn 6:19; Jer 30:7.

²⁴Poro yi chibene'n tilol Nabucodonosor yi xe'n quitane'n tk'ak', lajke'l nintzun je'n txcloktz, nin ben jakoltz scyetz yi e' ak'ol tajtza'kl yi ate' xla:j

—¿Nk'e'tz pe' ox ntzi' yaj yi ncho'c ka'n tk'ak'? Ej nin ¿nk'e'tz pe' c'alijche' len yi nchiben jo'li'n?

—Bintzi ta', ox ntzi' chixone'n, che'ch tzun bantz tetz rey.

²⁵—Poro cyaj cu'n chixone'n na wilnin wetz. Nin qui c'alijche', na na chixon nicy'al yi k'ak'.^w Nin qui na chitz'e'. Ej nin yi cyaji'n yaj apart yubil xchiwutz yi oxt. Cho'n cunin wutz i' chi tane'n jun ángel.

²⁶Lajke'l nintzun bene'n Nabucodonosor naka'jil yi julil yi k'ak', nin xch'in nin i' scyetz. Nin taltz:

—Sadrac, Mesac tu Abed-nego, cale'nwok tzaj. Na bintzi nin axwok xchakum Ryos, yi Ryos yi bintzi nin te'tz, stzun yi rey banintz.

Cyele'n tzaj tzun yi ox yaja'tz tk'ak'. ²⁷Yi cyele'n tzaj, cyopone'n tzun cyakil yi e' wi'tz ajcaw tetz yi nación tan quilwe'n, nin ja quil yi qui'c nin mu'x tal nink nchitz'e', nin qui'c nin mu'x tal nink ntz'e' yi be'ch cyetz. Tunink yi xi'il chiwi' qui'c nin mu'x yi nink ntz'e'. Ej nin qui'c nin mu'x xewal sib scye'l yi cyele'n tzaj.

²⁸Yi tilol Nabucodonosor yi txolbile'j nintzun taltz:

—Kak'e' kak'ajsbil tetz chiRyosil yi ox yaje'l, na i' yi Ryos yi wi'nin xchamil. Kak'e' kak'ajsbil tetz, na ja saj xchakol yi tetz ángel^x tan chicolche'n yi ox yaje'l tk'ab k'ak'. Yi e' cyetz qui nin chimeje' swutz yi jun teblal yi mbnix wa'n, na ntin na chimeje' swutz yi cyetz chiRyosil. Cha'stzun te ja cyak' quib tk'ab quimichil tan qui chimejewe'n cu'n swutz yi jun teblale'j. ²⁹Ma jalu' bitwok tzaj, xchiquimok alchok scyetz yi quil cyek xchi' yi chiRyosil yi ox yaje'l, nin chin puch'ij cunin xchibne'. Ej nin ncha'tz chica'l, copon woq'ui'n. Na qui'c nin junt Ryos yi nink xcy'e' tan kacolche'n. Nin yi ca'wle'j i'tz scyetz cyakil wunak. Qui'c na ban alchok nchisite't, stzun yi rey bantz.

³⁰Ma yi ox yaj, nintzun ak'lij balaj cyak'un le gobierum cwent Babilonia. Nin jal wi'nin chik'e'j.

Yi toque'n yab twi' Nabucodonosor

4 ¹Itzun yi tele'n tiemp nintzun stz'ib yi rey Nabucodonosor yi txolbile'j scyetz cyakil wunak yi ate' cwent Babilonia:

“Ma jalu' cyakil axwok yi atixwok bene'n tzi'n wi munt. Na waj yil cxtzatzin wok, nin na waj yil jal ibanl. Qui'c na ban alchok jilwutz yolil na iyol nka alchok tnumil atixe't. ²Ncha'tz na waj lwal tzitetz yi e'chk milawr yi ja bnix tan Ryos yi bintzi nin te'tz swi'bj. ³At wi'nin milawr tuch', nin wi'nin na ke'l yab te'j. Na na cawun i' jalu' nin quil tz'el yi ca'wl tk'ab i' tetz ben k'e'j ben sak.

⁴”Je yi txolbile'j yi na waj lwal: I yi insajle'n wetz, qui'c nin na imbislej. Tzatzin cu'n atin xe inca'l tan cawu'n. Qui'c nin mu'x na imbislej na at tircu'n swuch'. ⁵Poro itzun bantz, at tzun jun ak'bal, nicy' yi na chinwit, ja oc xchajol tib jun wutzicy' tzinwutz. Nin yi jun wutzicy'a'tz chin xo'wbil nin mban. Wi'nin tzun imbisune'ntz ta'n. ⁶Ja tzun che' inchak cyakil yi e' nachol yi ate' jak inca'wl tan chitx'olol klo' xo'l swetz yi mbi na elepont yi jun wutzicy'a'tz. ⁷Ma cyule'n cyakil yi e' nachol tzinwutz scyuch' yi e' aj wutz mes nin yi e' ak'ol ajtza'kl

^w 3:25 “K'ak'” Is 43:2. ^x 3:28 Heb 1:4.

cwent cyakil ka'ama'l Babilonia, ja tzun wal yi inwutzicy' scyetz tan cyalol klo' yi mbi na elepont. Poro cya'l nin jun nxcye' tan talche'n swetz yi mbi eka'n ta'n.
⁸Wi'tzbil tlen ja ul Daniel tzinwutz, yi jun Daniela'tz yi ncha'tz Beltsasar na a'lchij tetz, chi na bi'aj inryosil. Nin ja wal yi inwutzicy' tetz, na nin el intxum tetz yi at porer Ryos te'j, yi Ryos yi wi'nin xanil. Je tzun yi txolbil yi wal tetz: ⁹'Ma jalu' Beltsasar, a'x yi wi'tz nachol tzone'j. Ej nin na el intxum tetz yi xomij yi porer Ryos tzawe'j, yi Ryos yi wi'nin xanil. Nin na el intxum tetz yi na cxcye' tan xchajle'n yi e'chk takle'n yi qui na kaxcye' ketz te'j. Bit tzaj bin yi jun inwutzicy'e'j, nin alaj swetz yi mbi na elepont.

¹⁰'Tul inwutzicy', ja wil jun wi' tze' yi cho'n xch'uye'n nicy'al yi munt, nin chin wutz tkan nin ban.

¹¹Xch'uye'n nin ban yi wutz tkan. Nin ncha'tz chin c'atzaj nin bantz. Jalen tzi'n tcyaj' mponet' yi wi'. Nin lajluch cu'n na quiltzaj cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt.

¹²Chin yube'n yi xak nin wi'nin wutz njal. Ja tzun xcye' tan chic'a'che'n cyakil wunak. Ej nin cyakil yi e' txuc ja chopon tan muja'n tzak'. Ncha'tz cyakil yi e' ch'u'l, cho'n at chisoc wi'ak k'ab. Tan yi jun wi' tze'a'tz itz'e't cyakil yi e' yi ate' wi munt.

¹³Jalt cuntunin bene'n wilol tul inwutzicy' tane'n yi cwe'n mule'n jun ángel yi ilol ketz.^y ¹⁴Chin wi' nin tzun bantz tan yol. I tzun taltz: "Tamwok cu'n yi jun wi' tze'e'j.^z Ej nin tamwok len yi e'chk k'ab. Elken cyakil xak. Ej nin chit woklen yi wutz. Che'lken ojk yi e' txuc yi ate' txe'. Ej nin che'lken yi e' ch'u'l yi ate' wi k'ab.

¹⁵Poro yi xe' tu yi ta'kl, ba'n cyaj cyen jak tx'otx'. Ntin c'alwok cu'n tan caren, yi ch'ich' cu'n. Cyajk quen tu' xo'l xtze'. Ac'ok cu'n tan k'ab che'w. Cyajk quen tu'tz xo'l ch'im nin xchixo'l e' smaron txuc.

¹⁶Tz'ocopon xya'yil wi'. Tz'ocopon chi tane'n jun txuc. Juk cu'n yob sbne' tk'ab yi jun q'uixc'uja'tz.

¹⁷Ya'stzun yi caws yi ja wi't bixe' cyak'un yi e' ilol ketz, yi e' ángel yi ate' tcyaj', bantz tele'n chitxum cyakil wunak^a tetz yi i'tz yi Ryos yi bintzi nin tetz yi na cawun squibaj cyakil e'chk nación bene'n tzi'n wi munt. Ntin i' na ak'on ama'l tan cawune'n jun. Ntin i' na ak'on ama'l tetz jun tan toque'n cyen tetz ajcaw tibaj jun nación. Qui'c na ban yi ko sloj wunak tu' i',^z stzun yi ángel tul inwutzicy'.

¹⁸'Ya'stzun yi inwutzicy' yi nwil, yi in Nabucodonosor, rey tetz Babilonia. Ma jalu' bin Beltsasar, na waj yil tzawal swetz yi mbi na elepont inwutzicy'. Na cya'l nin jun scyeri yi e' nachol yi jak xcye' tan tx'olche'n xo'l swetz. Poro na el intxum tetz yi cxcyek tan tx'olche'n xo'l swetz na at yi espíritu tetz Ryos tzawe'j, yi Ryos yi wi'nin xanil.'

¹⁹"Itzun yi tbital Daniel yi txolbila'se'j ninin tzun aj makij yi xew, na nin el xtxum tetz yi mbi na ele't yi inwutzicy'. Mas jun or qui nin jilon tan paj. Poro nintzun wal tetz: 'Beltsasar, quil cxob tan talche'n puntil swetz,' chinch bantz tetz.

"Jilone'n tzun Daniel, itzun taltz: 'I bin jalu' kareyil, max c'u'lu' swibaj. Cho'nk bajij yi e'chk takle'na'tz yi ntilu' scye'j e' contru'. ²⁰Na yi jun wi' tze' yi ntilu' yi chin wutz

^y 4:13 "Ángel ilol ketz" v. 17, 23. ^z 4:14 Mt 3:10; 7:19; Lc 13:6. ^a 4:17 Dn 2:21; 4:25, 32.

tkan nin, yi ja jepen cu'n yi wi' jalen tzi'n tcyal', nin yi ja quil cyakil wunak bene'n tzi'n wi munt, ²¹ nin yi chin yube'n nin yi xak, nin yi wi'nin wutz ntak', nin yi ja xcy'e' tan chic'a'che'n cyakil wunak scyuch' cyakil txuc yi ate' wi munt, nin yi nchopon cyakil txuc tan muja'n tzak' nka tan banle'n chisoc wi'ak k'ab, ²² i'tz jun elsawutzil yi ilu' teru'. Na ja jal wi'nin k'aju' nin wi'nin tajtza'klu' tan cawu'n bene'n tzi'n wi munt. ²³ Ncha'tz ja tilu' ta' yi ncu'ul jun ángel yi ilol ketz tan talche'n yi txolbile'l: Tamwok cu'n yi jun wi' tze'e'l' nin puch'wok cu'n. Poro cyajk cyen yi xe' tu yi ta'kl ttx'otx'. Nin c'alwok cu'n tan cobox caren yi ch'ich' cu'n tu brons. Ej nin cyajk cyen tu'tz xo'l xtze'. Ac'ok cu'ntz tan k'ab che'w. Cyajk cyen tu' xchixo'l smaron txuc. Na juk cu'n yob sbne' yi caws, stzun ángel bantz tul yi wutzicy'u'. ²⁴ Ma jalu' bin ta', yi na elepont yi txolbile'l' i'tz yi ja bixe' yi cawsu' tan yi Ryos yi bintzi nin te'tz.

²⁵ Je bin sbajok tel'ju' ta': Tz'elepon laju'nu' xchixo'l wunak. Snajanku' xchixo'l smaron txuc. Sbjak ch'im tanu' chi na ban jun wacx. Stz'ac'oku' tan k'ab che'w. Ej nin yi jun cawsu'e'l' juk cu'n yob sbne'. Quil je' jalen cu'n yil tz'ul tx'akx yi Ryos yi bintzi nin te'tz tc'u'lu', nin yil tz'el txxumu' tetz yi at porer i', nin yi na cawun i' squibaj cyakil wunak. Ej nin quil tz'el yi cawsu' jalen yil tz'el txxumu' tetz yi i' na ocsan e' ajcaw squibaj e'chk nación, quib yi tetz tajbil. ²⁶ Yi na elepont yi jun ca'wl yi a'lchij, yi cyajk cyen yi xe' tu ta'kl ttx'otx', na xchaj yi stz'ak'lokt junt tir ama' teru' tan cawu'n. Poro jalen yil tz'el txxumu' tetz, yi Ryos yi at tzi'n tcyal', i' na cawun squibaj cyakil ajcaw tetz tzone'l' wuxtx'otx'. ²⁷ I bin jalu' ta', max c'u'lu', nink xomu' te yi txolbile'l' yi swale' teru' ^b Quil sjuchu' mas tilu', ma na pe nink sk'il cawunku'. Cyajscyenu' cyakil e'chk takle'n cachi' yi na banu'. Ej nin oku' tan quich'eye'n yi e' me'ba'. Kol sbanu' yi txolbila'tz, quicunin batz tz'el k'ajab Ryos tel'ju', nin mben xkon mu'xt yi tiempu' tan cawu'n, stzun Daniel bantz swetz."

²⁸ Ja tzun el cu'n tel' cyakil yi txolbil yi a'lchij tetz Nabucodonosor. ²⁹ Yi tele'n jun yob yi talche'n yi txolbila'sel' ja el cu'n tel'. Na at jun tir yi na xon i' tibaj yi xo'mbil yi ate'n tib yi ca'l kale na cawune't i'. ³⁰ Itzun taltz: "i'llwoknin cyakil yi tnume'l' In bnol tetz. Ej nin tan yi wetz wajtza'kl ja bnix yi chin wutzile'n tnume'l'. Ej nin ja bnix cyen wa'n tan cyaje'n cyen tetz jun techl yi in nhincawun tzone'l' Babilonia, nin tan xchajle'n yi wi'nin weri ink'ej njal."

³¹ Inin tzun na tzan yi rey tan yolche'n yi e'chk yola'se'l' yi bene'n tibal yi jilone'n tzaj jun tcyal'. Itzun taltz: "Bit tzaj Nabucodonosor. Yi ca'wl yi at tak'ab tan cawu'n tibaj yi tnume'l' tz'elepon ticy'le'n tak'ab, na qui't cxcawun tibaj. ³² Ma na cxelepon laju'n xchixo'l wunak. Ej nin cxnajank xchixo'l smaron txuc. Nin yi awa', ch'im tu' sbne' tetz juk yob. Ya'stzun sbajok tzawe'l' jalen cu'n yil tz'ul tx'akx Ryos tac'u'l'. Ej nin jalen yil tz'ul tx'akx tac'u'l' yi i'tz yi Ryos yi bintzi nin te'tz yi na cawun squibaj cyakil nación bene'n tzi'n wi munt. Qui'c nin jun ajcaw yi nink tz'oc quen ko nk'era'tz tajbil i'," stzun yi juna'tz ban tzaj.

³³ Ite'n nin te rata'tz yi tele'n cu'n tel' yi caws quib yi a'lchij tetz. Oque'n nintzun ban yab twi' nintzun el laju'n xchixo'l wunak. Ja baj ch'im ta'n chi na baj tan wacx, nin ja ac' cunin tan k'ab che'w. Chin xi' nin tzun ban cyakil yi wankil chi yi wankil jun txuc. Nin yi pac', cho'n cunin e' ban chi yi pac' jun q'u'il q'uixt.

Yi tule'n yos tu Nabucodonosor

³⁴ "Itzun yi njepón yi juk yob incawsa'tz, ja tzun ul tx'akx Ryos tinc'u'l', nintzun chinxmayin nintz tcyal'. Cha'stzun te tule'n yos swuch'. Ej nintzun wak' ink'ajsbil

^b 4:27 Is 55:7; Ro 2:9-11. ^c 4:31 1Ts 5:3; Lc 12:19, 20.

tetz yi Ryos yi bintzi nin te'tz. Nin ja xcon cobox yole'j wa'n tan tak'le'n k'ej Ryos, na yi i' tetz itz' nin, tetz ben k'ej ben sak.^d

'Stz'a'tok yi ca'wl tk'ab i' tetz ben k'ej ben sak, na i' na cawun jalu', nin sbne' opon tunintz.

³⁵ Ej nin ja el intxum tetz yi qui tunin k'usij yi e' wunak swutz i'. Ej nin ja el intxum tetz, yi na ban i' yi tetz tajbil tcyaj' tu wuxtx'otx'. Nin cya'l jun yi nink xcy'e' tan xite'n yi tetz ca'wl; nin cya'l jun yi atk k'ej tan jakle'n tetz yi mbitzuntz yi na ban yi e'chk takle'n yi na ban.'

³⁶ "Te yi jun rata'tz ule'n nintzun ban yos swuch'. Ej nin ja no'c cyen junt tir tan cawu'n tibaj yi jun balaj tnumel'j. Nin ja jalt wi'nin ink'ej. Na ncha'tz yi e' ak'ol wajtza'kl scyuch' yi e' wi'tz ajcaw yi nchicawun tzaj tzinxlaj, yi quibital yi tule'n yos swuch', nintzun e' ult tan injoyle'n, nin tan cyak'uje'n swe'j. Mast cunin tzun importer jaltz swutz yi saje'n.

³⁷ "Cha'stzun te, yi in Nabucodonosor, wi'nin na wak' k'ej Ryos jalu' nin wi'nin na wek xchi' i'. Ncha'tz na wak' ink'ajsbil tetz, na i' yi wi'tz Rey yi at jalen tzi'n tcyaj', nin cyakil yi na bnix ta'n, chin tz'aknak cunin,^e na cyakil yi e' yi na cyocsaj quib nim, na cho'c juy ta'n. Nin qui na je' k'ab tib jun."

Yi yol yi tz'ibxij wutz xan

5 ¹ Itzun bantz nintzun oc Belsasar chireyil yi e' aj Babilonia tan banle'n jun chumbalaj wa'a'n. Nintzun e' opon jun mil txocum yi e' cu'n wi'tz ajcaw. Te yi na chiwan wi'nin tzun win je' chich'ajol. ² Ma yi toque'n a' twi' yi rey nintzun cawunintz tan ticy'le'ne'l tzaj yi e'chk lak yi oro cu'n, tu sakal tan xcone'n scyetz. Yi e'chk laka'tz Nabucodonosor ulsan Babilonia. Cho'n saje'n ta'n le ca'l Ryos jalen Jerusalén, nin oc tk'oltz le ca'lil yi tetz ryosil. ³ Itzun yi tule'n quicy'al yi e'chk laka'tz, nintzun oc yi rey scyuch' yi e' wi'tz ajcaw tan xconse'n. Ncha'tz xcon cyak'un quixkel scyuch' yi e' mas xna'n yi ca'p quixkel tu' quitane'n. Ncha'tz ja xcon cyak'un cyakil yi txocum yi rey yi ate'-tz. ⁴ Ja xcon e'chk laka'tz cya'n tan c'ajle'n win tu x'ala', tan tak'le'n k'ej chiryosil yi banij tu' tan oro tu sakal, nin brons. Ncha'tz at yi banij tu' tan tze' tu c'ub.

⁵ Itzun bantz te yi na chitzan tan xconse'n yi e'chk laka'tz nintzun xchaj tib yi wi' k'ab jun yaj xchiwutz, nintzun octz tan stz'ibe'n swutz yi xan. Lajluch cunin tzun bantz, na cho'n toque'n stz'ibal xlay yi e'chk cantil yi at nintz. ⁶ Ej itzun yi bene'n tilol yi rey yi jun wi' k'abaja'tz, chin slak'lujt nintzun bantz tan xo'w, nin wi'nin lucnewe'ntz. ⁷ Chin wi' nin tzun bantz tan chichakle'n yi e' aj wutz mes, scyuch' yi e' nachol scyuch' yi e' aj tx'uml yi ate'-tz naka'j. Itzun taltz:

—Alchok scyetz yil xcy'e' tan si'le'n, nin tan tx'olche'n xo'l yi yol yi ntz'ibxij swutz xane'j, swak'e' wi'nin k'ej. Ncha'tz swak'e' balaj be'ch tetz, chi tuch' tetz jun rey. Nin swak'e' jun balaj caren yi oro cu'n tan cwe'n skul. Ej nin tz'ocopon tetz toxi'n ajcaw tzinxlaj, stzun Belsasar bantz.

⁸ Cyopone'n tzuntz cyakil yi e' wi'tz nachol, nin cyakil yi e' yi tz'aknak cu'n cyajtza'kl, tan si'le'n klo' yi yol yi ntz'ibxij swutz xan. Poro cya'l nin jun mme'l txum tetz. ⁹ Yi tilol Belsasar, yi cya'l nin jun el txum tetz, mas cunin tzun xobe'ntz. Chin slak'lujt nin tzun bantz tan yi xo'w yi at cu'nt. Ncha'tz yi e' mas ajcaw yi ate'-tz, qui't nin tzun pujx cya'n yi mbi tajwe'n tan chibnol.

^d 4:34 Dn 2:44; Sal 10:16; Miq 4:7; Lc 1:33. ^e 4:37 Ex 18:11; Dt 32:4.

¹⁰ At nin tzun yi txxu' yi rey naka'jtz. Itzun yi tbital yi il yi na bajij nintzun bentz lajke'l tan tilwe'n yi tal. Ma yi tpone'n nintzun taltz tetz:

—Max c'u'lu' kareyil. Nink benk äkon yi tiempu' tetz ben k'ej ben sak. Poro qui tajwe'n yil sotz c'u'lu' tan yi txxolbile'j. ¹¹ Na at jun yaj yi at jak ca'wlu' tzone'j Babilonia yi xomij yi espíritu Ryos te'j, yi Ryos yi wi'nin xanil. Na te yi na cawun tzaj yi tajú' ja til i' yi chin tz'aknak cu'n yi tajtza'kl yi jun yaja'tz. Cha'stzun te toque'n cyen i' tetz bajx ak'ol tajtza'kl yi tajú', na at mas tetz tajtza'kl ächiwutz cyakil yi e' nachol, ächiwutz e' aj wutz mes, nin ächiwutz e' wi'tz ak'ol ajtza'kl, scyuch' yi e' aj tx'uml. ¹² Yi jun yaja'tz i'tz Daniel, poro yi tajú', ja oc tk'ol yi bi' tetz Beltsasar. Chin list nin i' tan txx'olche'n xo'l yi e'chk wutzicy' nin tan pujle'n xo'l yi e'chk takle'n yi cya'l junt na xcye' te'j. Ma jalu' bin kareyil, nink benk mantaru' tan ächakle'n i', na jun cu'n yol xcye' i' tan si'le'n, nin tan txx'olche'n xo'l yi mbi na elepont yi yole'j, stzun yi txxu' Belsasar ban.

¹³ Itzun yi topone'n ticy'le'n Daniel swutz yi rey, nintzun octz tan jakle'n tetz:

—¿I pe' aäa'tz yi Daniel, jun scyeri e' judiy yi ulnake' pres tzone'j tan k'ajtzun intaj, Nabucodonosor?

—I' i ina'tz ta', stzun Daniel bantz.

¹⁴ —Ja a'lchij swetz yi chin tz'aknak cunin äx, na xomij yi espíritu yi aRyosil tzawe'j. ¹⁵ Cha'stzun te na klo' waj yil cäo'c tan si'le'n yi e'chk yole'j, nin tan talche'n swetz yi mbi na elepont. Na ja chu'lak cyakil yi e' wi'tz nachol yi chin tz'aknak cu'n e' tan txx'olche'n klo' xo'l swetz poro qui nin nchixce' te'j. ¹⁶ I bin jalu' kol xcye' tan si'le'n nin tan txx'olche'n xo'l swetz, swak'e' balaj be'chok tzatz yi ni'cu'n tu tetz jun rey. Ej nin ncha'tz swak'e' jun balaj caren yi oro cu'n tzatz tan cwe'n stzakul. Nin cäocopon wa'n tetz yi toxi'n ajcaw tzone'j le intanum, stzun rey tetz Daniel.

¹⁷ —Ta', cyajk cyen tu' yi e'chk oy yi na tzanu' tan suke'n swetz, na qui na waj yi e'chk oya'tz. Ba'n tcu'n tak'e'u' tetz junt. Poro quil bisunu' na swale' yi mbi na elepont yi e'chk yol yi at swutz xane'j.

¹⁸ —Ma jalu', yi Ryos' yi itz' nin tetz, i' mmak'on ama'l tetz ataj, yi rey Nabucodonosor tan toque'n cyen tan cawu'n. Nin tan i' njale't wi'nin tetz k'ej.

¹⁹ Tan tu' yi ca'wl yi ak'lij tetz tan Ryos, tircu'n wunak bene'n tzi'n wi munt ja cyek ächi' i', nin ja cyak'len k'ej. Na ja ban i' yi tetz tajbil, ja chiquim yi e' yi na taj i' tan chiquime'n, nin ja chiclax yi e' yi na taj i' tan chiclaxe'n. Ncha'tz ja tak' i' chik'ej cobox nin ja el chik'ej cobox ta'n. Cho'n nxom te yi tajbil i'. ²⁰ Poro tan tu' yi ntocsaj tib nim tu tajtza'kl, nin tan tu' yi chin tze'tzuj nin ban talma' swutz Ryos, ja tzun el tcy'al Ryos yi ca'wl tk'ab. ²¹ Ncha'tz el laju'n i' ächixo'l wunak, nin octz chi tane'n txuc. Cho'n najewe'n ächixo'l smaron txuc, nin ch'im tu' baje'n ta'n tetz wa'. Nin ja ac' cunin yi wankil tan k'ab che'w. Ya'stzun mbajij te tajú' jalen yi tule'n tx'akx tc'u'l yi i'tz yi Ryos yi bintzi nin te'tz yi na cawun squibaj cyakil jilwutz wunak bene'n tzi'n wi munt. Ej nin tan tu' tetz tajbil na oc cyen e' ajcaw yi na taj. ²² Sak cunin swutzu' ta' yi mbi cu'n mbajij te yi tajú'. Poro ncha'tz teru' qui nin na tocsaj tibu' juy. ²³ Ma na na tocsaj tibu' nim tu tajtza'klu'. Na ja el k'ej Kajcaw kaRyosil tanu' tan tu' yi ncawunu' tan xconse'n yi e'chk lake'j yi sajnak le ca'l Ryos jalen Jerusalén.* Ncha'tz ja xcon yi e'chk lake'j cyanu' tan

† 5:18 Dn 2:37. * 5:23 “E'chk lake'j” Ex 40:9; Nm 18:3; Is 52:11; Heb 9:21.

te'ajle'n xc'ala' nin tan tak'le'n k'e'j yi e'chk chiryosilu' yi banij tu' tane'n, yi qui na chixmayin, nin qui na quibit jun e'chk takle'n, nin yi qui'e nin mu'x cyajtza'kl. Lastum ta' yi cho'nk na tzanu' tan tak'le'n k'e'j yi Ryos yi na tak' yi ank'i'n teru'.²⁴ Cha'stzun te tan tu' yi jun tajtza'klu'a'tz, ja tzun saj xchakol Ryos jun tan stz'i'be'n yi cobox yole'j yi na tal: ²⁵MENE, MENE, TEKEL nin PARSIN. ²⁶Yi na elepont MENE i'tz: Ja el tajal Ryos te yi tiemp yi ak'ij teru' tan cawu'n. Ej nin ja til yi ja wi't jepen tamp yi tiempu'. ²⁷Ma yi yol TEKEL na elepont: Ja wi't ma'lij yi tajtza'klu' tan Ryos nin ja jal paltilu'. ²⁸Ma yi yol PARSIN na elepont: Ja wi't jatxlij yi ama'l kale na cawune'tu' nin ja wi't ak'lij scyetz yi e' aj Media nin scyetz yi e' aj Persia, stzun Daniel bantz tetz rey.

²⁹Cawune'n tzun yi rey Belsasar tan wekle'n Daniel tan yi e'chk balaj be'chok yi na xcon cyak'un e' rey. Ncha'tz cawun nin tan cu'se'n jun balaj caren skul yi oro cu'n. Ncha'tz tal i' scyetz cyakil yi e' yi ate'tz, yi Daniel i' yi tox'i'n ajcaw sbne' xla'j i'.

³⁰Poró ite'n nin te ak'bala'tz quime'n Belsasar yi chireyil yi e' caldeo cyak'un yi e' contra'tz. ³¹Darío, jun scyeri e' aj Media, camban cyen yi ca'wla'tz. Ox c'al tu cob yob i' yi toque'n cyen tan cawu'n tibaj Babilonia.

Yi bene'n jo'li'n Daniel xchixo'l león

6 ¹Itzun bantz yi cyaje'n cyen Darío tetz rey cwent Babilonia nintzun txumtztan jatxle'n cu'n cyakil yi tetz nación. Jun tzun cient tu junak departament ntulejtz. Ncha'tz bixe' ta'n tan cyoque'n cyen jujun ajcaw le jujun luwara'tz. ²Nintzun e' oc cyen ox wi'tz ajcaw ta'n tan chima'le'n cyajtza'kl yi e' mas ajcaw yi ko ba'n na chicawun nka qui'. Ya'stzun tulejtz bantz quil tz'akone'n yi rey te yi me'bi'l. Ma Daniel i' tzun jun xchixo'l yi ox wi'tz ajcawa'tz. ³Jalcunin tzun lajluchaxe'n yi balajil Daniel tan cawu'n. Na mast cu'n list i' xchiwutz yi cobt. Cha'stzun te txummul yi rey tan toque'n cyen Daniel tetz wi'tz ajcaw tibaj cyakil Babilonia. ⁴Cyoque'n tzun cyakil yi e' mas ajcaw tan joyle'n klo' puntil tan xochle'n quen Daniel swutz yi rey. Poró cya'l nin njale't paltil cya'n. Na qui'e nin jun centaw najk talk'e'n nin chin tz'aknak cunin i' tan cawu'n. Cha'stzun te quinín e' xcy'e' tan xochle'n quen. ⁵Cyoque'n tzuntz ch'inch'uj tan joyle'n puntil tan xochle'n quen klo' Daniel. Itzun cyaltz: "Cya'l nin na jale't paltilx ka'n na na ja baj cunin kajoyol puntil tan xochle'n quen klo'-x. Jalta'tz kol kajoy puntil tan xochle'n quenx te yi na tocsajx," che'ch tzun yi e' ajcawa'tz bantz.

⁶I nin tzun cyuleja'tz. Chimolol tzun quib cyakil yi e' ajcaw nin junit ban chitxumu'n tan chibene'n tan yol tetz yi rey. Itzun yi cyopone'n nintzun cyaltz: "iTa' ilu' kajcaw, nink ben xkon yi tiempu' tetz ben k'e'j ben sak! ⁷Ta' max c'u'lu' skibaj, na na kaj yil kal jun txolbil teru'. Kacyakil yi o' ajcaw tetz yi kanación, ja kamol kib tan txumle'n jun ley, nin ja bixe' ka'n, tan cawune'nu' tan telse'n yi jun leya'tz xchiwi' cyakil wunak. Nin yi ca'wl yi mbixe' ka'n i'tz: Cya'l jun yi nink meje' tan tak'le'n k'e'j nka tan jakle'n xch'eybil tetz, tetz junt ryos nka tetz junt yaj, ma na ntin swutzu' tajwe'n tan chimejewe'n cu'n tan tak'le'n k'e'ju'. Yi jun leya'tz yi ja wi't bixe' ka'n, i'tz tetz jun ntzi' xaw sbne'. Ej nin ko at jun yil spaj yi jun ca'wla'tz, tajwe'n tan bene'n jo'li'n tera'tz xchixo'l león. ⁸Cha'stzun te na kaj yil cawunu' te'j, nink Italu' cuj sketz tan telse'n yi ca'wla'tz. Nin kol cu' swutzu', ba'n tzun cu' yi wi k'abu' te'j tan qui katx'ixpul yi jun leya'tz. Cawunku' chi yi

ca'wl yi at skaxo'l yi o' aj Media tu Persia, yi cya'l jun na xitun jun ley yi na bixe' ka'n,^h che'ch tzun yi e' ajcawa'tz bantz.

⁹Nintzun cu' yi jun txolbila's swutz yi rey. Cwe'n tzun yi wi k'abtz tel'j.

¹⁰Itzun yi t'ital Daniel yi nsken wi't cu'ij yi rey tan telse'n yi jun ca'wla'tz nintzun ben i'-tz tan nachle'n Kataj xe yi tetz ca'l. Yi topone'n nintzun je' jakol yi wentanu'il yi ca'l, yi na xmayinin kale atit Jerusalén,ⁱ nintzun cu' mejloktz stzi' yi wentanu'a'tz. Ej nin ox tir na meje' i'-tz tan c'u'laje'n Ryos le jun k'ej,^j na ya'stzun yi tetz cstumbr. ¹¹Itzun bantz nintzun e' ben cobox yajtz tan xk'uke'n Daniel xe yi ca'l. Na tzun tzan cunin i' tan nachle'n Kataj yi cyopone'n yi cobox yaja'tz. ¹²Ma yi bene'n quilol yi ya'stzun na ban Daniel nintzun e' bentz tan xochle'n i' tetz yi rey. Itzun cyaltz yi cyopone'n:

—Ma jalu' ta' ja bin el jun ley tanu' yi tetz jun xaw yi qui'c rmeril tan mejewe'n cu'n jun yaj swutz junt ryos nka swutz junt yaj. Ma na ntin swutzu' tajwe'n tan kamejewe'n cu'n. Nin yi jun yil meje' swutz junt ryos mben jo'li'n tera'tz xchixo'l txuc. ¿Nk'e'tz pe' bintzi yi jun ca'wle'j ta'?

—Bintzi, ya'stzun yi mero bintzi, nin chin tajwe'n cunin yil tz'el cu'n tel'j quib yi na tal yi ley, na qui'c rmeril tan je'n katx'ixpul nka tan katzajsals yi jun leya'tz yi ja wi't bixe' ka'n, stzun yi rey bantz.

¹³Itzun yi cobox yaja'tz oque'n nintzun e' bantz ch'inch'uj tan xoch'o'n, itzun cyaltz:

—Poros ta', at jun scyeri yi e' judiy yi ulnake' tzone'j yi qui na tek xchi'u',^k na cyakil nin k'ej na meje' i' swutz yi tetz Ryosil. Yi juna'tz i'tz yi Daniel nin i' jun scyeri yi e' wi'tz ajcaw tibaj cyakil yi kanación. Yi o' ketz ja kil yi cyakil nin k'ej na meje' ox tir tan nachle'n yi tetz ryosil.

¹⁴Yi t'ital yi rey yi txolbile'j nintzun oc lac'puj jun chin bis tetz. Ej nin octz tan joyle'n klo' puntil tan claxe'n Daniel. Jun cu'n tzun k'ej ban i'-tz tan joyle'n puntil tan claxe'n klo'. ¹⁵Poros cyopone'n tzun junt tir yi cobox yaja'tz tan talche'n tetz yi rey, itzun cyaltz:

—Ilu' kareyil sak swutzu' yi kacstumbr yi o' aj Media tu Persia, qui'c rmeril tan stzaje'n jun ca'wl yi ko cu'nakt yi wi k'ab yi rey tel'j. Ma na chin tajwe'n cunin tz'el cu'n tel'j.

¹⁶Baj nintzun c'u'l yi rey, nin cawunintz tan ticy'le'n tzaj Daniel nin tan bene'n jo'li'ntz xchixo'l yi e' león. Poros te yi ntaxk ben jo'li'n nintzun tal yi rey tetz Daniel:

—iMa jalu' Daniel, lok xcy'e' yi ara Ryosil yi nternin k'uklij ac'u'l tel'j, tan acolche'n xchik'ab yi e' txuc! stzun yi rey bantz tetz Daniel.

¹⁷Itzun yi nsken wi't copon Daniel xchixo'l yi e' txuc cawune'n nintzun yi rey tan lamche'n cu'n stzi' yi jul tan jun chin wutzile'n c'ub. Ej nintzun ben i' tan banle'n sellar tan yi tetz xmall'ab. Ncha'tz e' ban yi e' mas ajcaw yi xomche'-tz tel'j. Na yi cyajbil i'tz tan tele'n cu'n tel'j yi ley yi nsken wi't bixe' cya'n. ¹⁸Yi nsken wi't lamxij yi jul nintzun pakxij yi rey xe yi tetz ca'l kale na cawune't. Qui't tzun wan i'-tz tan paj bis. Ncha'tz qui't cu'ij tan cyoque'n yi e' aj kbetzum tan tocse'n e'chk son swutz. Nin qui nin wit i'-tz te yi jun ak'bala'tz tan paj yi bis yi at cu'nt tel'j Daniel. ¹⁹Pentlen

^h 6:8 Est 1:19; 8:8. ⁱ 6:10 1R 8:44, 48; Sal 5:7; 28:2; 138:2. ^j 6:10 "Ox tir jun k'ej" Sal 55:17. ^k 6:13 Dn 5:13.

tunin tzun ttx'ajoltz yi tule'n skil. Lajke'l nintzun bene'n i'-tz stzi' yi jul kale ate't yi e' txuc, tan xmaye'n Daniel. ²⁰Wi'nin tzun bisune'ntz yi topone'n stzi' yi jul. Tech tlen tunin tzun toque'ntz tan xchakle'n Daniel. Itzun taltz:

—Daniel, Daniel, yi ax jun xchakum yi Ryos yi itz' nin tetz. ¿Itz' pe' ax? ¿Ja pe' xcy'e' yi ara Ryosil, yi nternin k'uklij ac'u'l te'l, tan acolche'n xchik'ab yi e' txuc? stzun yi rey ban cu'ntz tjul.

²¹—Ilu' kareyil nink ben xkon yi tiempu' tan cawu'n. ²²Quil bisunu' swe'j, na yi wetz inRyosil ja oc tan incolche'n na ja saj xchakol yi tetz ángel tan makle'n chitzi' cyakil yi e' león' tan qui imbaje'n cya'n. Na sak swutz inRyosil yi qui'c mu'x wil. Nin qui'c jun e'chk takle'n cachi' mimban swutzu', yi ilu' kareyil.

²³Ej yi tital yi rey yi txolbile'j wi'nin tzun stzatzine'ntz te'l. Lajke'l nintzun cawunin i'-tz tan telse'ne'l tzaj Daniel xchixo'l yi e' león. Ma yi tele'n tzaj qui'c nin mu'x q'uixpnak te'l, na nternin k'uklij c'u'l i' te'l yi tetz Ryosil. ²⁴Ncha'tz cawunin yi rey tan chitz'amle'n cyakil yi e' yaj yi e' oc tan xochle'n Daniel. Yi chitz'amxe'n nintzun e' ben jo'li'ntz xchixo'l yi e' txuc tuml quixel nin cyakil chinitxa'. Taxk nintzun chicwe'npone'ntz xchixo'l yi e' txuc yi chixe'te'n tan chibajse'n. Jalt nintzun yi chibakil cyaj cyentz.

²⁵Tan yi txolbile'j nintzun el junt ca'wl tan yi rey Darío scyetz cyakil wunak bene'n tzi'n. Ja opon len chik'ab chicyakil. Qui'c na ban alchok jilwutz yolil na chiyol. Je na tal yi ca'wle'j: “Na waj yil jal tzatzin paz txizo'l wok, nin yil jal yi ibanl. ²⁶Na waj cyakil yi axwok yi atix wok jak' inca'wl yil cxo'c wok tan banle'n tane'n yi jun ca'wle'j, na in nne'lsan. Na waj yil tzitek wok xchi' yi Ryos yi na tocsaj Daniel.

”Na i' yi Ryos yi itz' nin tetz, na at nin i' sbne' opon tunintz. Cya'l jun nink xcy'e' tan telse'n yi ca'wl tk'ab, na qui'c stzajsbil wi' yi tiemp i' tan cawu'n.

²⁷I' yi aj colpinl, nin i' yi colol ketz, na na xcy'e' tan banle'n balaj milawr. Qui'c na ban mpe tcya'jk nka wuxtx'otx'. Na i' ncolon Daniel xchik'ab yi e' león.” Ya'stzun yi ley yi el tzaj tan yi rey.

²⁸Ma tetz Daniel i' jun balaj ajcaw ban jak' ca'wl Darío. Ncha'tz ban i' yi toque'n cyen Ciro yi rey tetz Persia tan cawu'n Babilonia, ja jal wi'nin k'e'j Daniel swutz yi junt reya'tz.

Yi cyaj txuc yi til Daniel tul wutzicy' tane'n

7 ¹Itzun bantz te yi at tzaj yi rey Belsasar tan cawu'n Babilonia. At tzun cobox wutzicy' Daniel ban. Toque'n tzun i' tan stz'ibe'n cu'n yi xe' yi e'chk takle'n yi til tul yi wutzicy'a'tz. Je tzun yi stz'ib i'e'j:

²“Ja wil tul inwutzicy' yi nchisaj yi cyaj tojkbil cyek'ek' yi at lakak ttx'u'c munt tan xchek'e'n yi mar. ³Ej nin te yi jun rata'tz, ja wil cyaj txuc yi chin xo'wbl nin e'.” Cho'n chije'n tzaj xe mar. Apart len chiyubil. ⁴Yi bajx yi je'n tzaj, icunin jun león.” Poro apart, na at xicy' chi tane'n q'uil q'uitx. Te yi na chintzan tan xmaye'n nin, nintzun el k'okij yi xicy'. Nintzun je xitx'ijtz tan je'n txiclok tibaj yi cob tkan, chi na ban jun yaj. Ej nin ja tx'ixpuj yi tajtza'kl tan toque'n tetz tajtza'kl jun yaj.

⁵“Ma yi ca'p icunin jun oso tane'n. Nim tcu'n jun jalaj xlay swutz yi junt. Ej nin jacu'n ox tembl bak ta'n. Nintzun a'lchij tetz yi jun txuca'tz: ‘Ma jalu', iQuilo'k! Cun bajsw'e' cyakil jilwutz chi'baj yi na awaj,’ stzun u'lijtz.

¹6:22 Heb 11:33. ^m7:3 Ap 13:1; 17:8. ⁿ7:4 “León” Jer 4:7.

⁶”Ma yi toxi'n, icunin jun leopardo tane'n. Poro apart, na cyaj cu'n xicy' i' at. Ncha'tz cyaj cu'n wi' i' at.^o Nintzun ak'lij ama'l tetz tan cawune'n.

⁷”Ma yi cyaji'n txuc mas tcunin xo'wbil xchiwutz yi oxt yi nche' wil. Nin wi'nin xchamil, na chin quikan nin yi te', nin chin ch'ich' cu'n. Nintzun oc i'-tz tan wak'e'n nin tan chibajse'n yi contr. Ma yi nsken wi't noj cu'l nintzun octz tan yak'pe'n yi sowril. Yi jun txuca'tz apart i' xchiwutz yi oxt yi nsken wil, na lajuj cu'n tetz tuc' at.^p

⁸”Te yi na chintzan tan xmaye'n nin yi e'chk tuc' yi jun txuca'tz, ja wil yi je'n mule'n jun tal juy tuc' xchixo'l yi lajuja'tz. Nintzun el k'okij ox tuc' te yi e' yi ate' nintz, tan jale'n ama'l tan xch'uye'n i' tetz. Ej nin yi jun tal tuc'a'tz, at wutz chi tane'n wutz jun yaj. Ej nin at stzi' chi tane'n stzi' jun yaj. Nin chin xo'wbil nin yi e'chk yol yi na eltzaj le tzi'.

Yil tz'oc Ryos tan xtisya'i'n

⁹”Na nin tzun chintzantz tan xmaye'n yi txolbila'se'j yi bene'n wilol yi nuc'xe'n cobox^q c'olchbil chi tane'n c'olchbil jun wi'tz ajcaw. Nin tibaj jun scyeri yi e'chk c'olchbila'tz wil yi c'olewe'n cu'n jun Wutzile'n Tijl C'u'lal yi at nintz sajle'n tunintz. Chin sak nin yi be'ch tetz, chi tane'n skojal k'ab che'w. Ma yi xi'il wi' icunin skojal mojob tane'n.^r K'ak' cu'n yi jun c'olchbila'tz, tuml yi e'chk tolo'il.

¹⁰ Ncha'tz swutz cu'n yi jun c'olchbila'tz at jun chin tzanla' yi na el tzaj yi k'ak' cu'n.^s Ej nin wi'nin e' ate'-tz tetz xconsbe'tz yi jun ajcawa'tz. Jat lo' mil chixone'n. Ncha'tz jat lo' millón txielche' swutz i'. C'olewe'n nintzun ban i'-tz tan pujle'n xtisya'. Ej nin je jakij yi e'chk liwr' swutz.

¹¹”Ma yi in wetz, c'abchin quen tunin tan xmaye'n yi mbi cu'n sbajok te yi tal ne'x tuc'a'tz, na chin xo'wbil nin yi e'chk takle'n yi na tal. Ej nin bene'n wilol yi cwe'n biyij yi jun txuca'tz. Chin puch'ij cunin ban, nin cho'n bene'n jo'li'ntz tk'ak'. ¹²Ncha'tz yi oxt txuc. Nsken el ticy'le'n yi ca'wl chik'ab tan qui't chicawune'n. Poro qui nin e' cu' biyij, jalen yi topone'n yi oril tan chiquime'n.

¹³”Ncha'tz te ite'n nin ak'bala'tz wil tul junt inwutzicy' tane'n yi cwe'n tzaj jun yaj tul sbak', icunin yi Bajx Cy'ajol.” Quenin tzun bene'n ticy'le'n i'-tz te yi jun Wutzile'n Tijl C'u'lal yi c'olchij tan cawu'n.

¹⁴ Yi topone'n i' swutz yi wutzile'n, nintzun ak'lij ca'wl tk'ab tu yi tetz k'ej. Nin ak'lij ama'l tetz tan cawune'n tibaj cyakil ama'l bene'n tzi'n wi munt. Na cyakil jilwutz wunak tu cyakil nación, e' octz jak' ca'wl i'. Qui'c mban alchok jilwutz yolil nchiyol.” Ej nin yi jun ajcawa'tz scawunk tetz ben k'ej ben sak. Cya'l jun yi nink xcy'e' tan majle'n len yi ca'wl tk'ab.

¹⁵”Itzun imban westz yi in Daniel. Ja chinxob tan yi txolbile'j yi nwil, nin wi'nin imbisune'ntz ta'n. ¹⁶Nintzun no'c inxkansal wib xlay jun scyeri e' yi txielche'-tz. Nin ben injakol tetz, yi mbi na elepont yi e'ch takle'n yi nwil. Nintzun tal i' swetz: ‘Je bin yi na eleponte'j.’ ¹⁷Yi cyaj txuc yi mmawil, yi chin xo'wbil nin e', i'tz jun elsawutzil tetz cyaj ajcaw, nka cyaj rey yi xchicawunk

^o7:6 Dn 8:22; Ap 13:2. ^p7:7 Ap 12:3; 13:1; 17:12. ^q7:9 “C'olchbil” Ap 20:4. ^r7:9 “Skojal” Ap 1:14. ^s7:10 Ap 5:11. ^t7:10 “Liwr” Ap 20:12. ^u7:13 “Bajx Cy'ajol” Ap 5:5-10; Mt 24:30; 26:64; Mc 13:26; Lc 21:27; Ap 1:7, 13. ^v7:14 Ap 11:15.

tibaj cyakil ama'l bene'n tzi'n wi munt. ¹⁸ Poro tz'elpon majij yi ca'wl xchik'ab nin tz'ak'lok scyetz yi e' xansa'n che't tan yi Ryos yi bintzi nin te'tz. Ej nin xchicawunk^w cye'tz tetz ben k'ej ben sak,' stzun yi juna'tz bantz.

¹⁹ "Woque'n tzun ch'inch'uj tan jakle'n yi mbi na elepont yi cyaji'n txuca'tz, na apart i' xchiwutz yi oxt, na chin xo'wbil nin wutz, nin chin quikan nin yi te' yi ch'ich' cu'n. Ncha'tz yi pac', brons cu'n. Baj po'tzal nin baj puch'ul cyakil wunak. Ma yi sowril nin baj yak'pultz. ²⁰ Poro yi mero wajbil i'tz, tan tele'n klo' intxum tetz yi mbi eka'n tan yi lajuj tuc' yi jun txuca'tz. Nin ncha'tz yi mbi na elepont yi jun tal ne'x tuc', yi at tetz wutz nin at tetz stzi' tane'n, nin yi na tocsaj tib nim tu yi jilon. Tan yi txolbila's ixcunin i' yi mas at k'ej xchiwutz yi e' mas tuc', na ox cu'n tuc' e' el k'okij tan cyaje'n cyen yi ama'l tan xch'uye'n i' tetz. ²¹ Ej nin ja ben wilol yi toque'n yi jun tuc'a'tz tan oyintzi' te yi tanum Ryos.^x ²² Ej nin tx'acon i' scye'l, jalen yi tule'n yi Wutzile'n Tijl C'u'lal yi at nintz saje'n. I' tzun ak'on nin yi ca'wl xchik'ab yi e' xansa'nche't, yi e' yi na cyocsaj yi i' yi Ryos yi bintzi nin te'tz. E' oc tzuntz tan cawu'n wi munt. Na opone'n ban yi tiempil tan ticye'n ca'wl chik'ab^y yi e' tetz tanum.

²³ Talol tzun yi juna'tz yi oc inxansal wib telj: 'Ma yi cyaji'n txuc yi mmawil, ya'stzun yi cyaji'n ajcaw sbne' bene'n tzi'n wi munt. Xcyek tan cyocse'n cyakil gobierum jak' ca'wl i', nin tz'ocopon tan chibuchle'n. Sbajk yak'pul cyakil yi e' tetz contr, na apart tajtza'kl i' xchiwutz yi e' mas txuc.

²⁴ Ej nin yi lajuj tuc' yi jun txuca'tz^z yi mmawil, na xchaj lajuj ajcaw yi xchicawunk bene'n tzi'n wi munt. Poro yi cyetz, mu'x ntzi' tiemp xchibne' tan cawu'n. Nin yil jupon tamp yi cyetz chitiemp tan cawu'n, tz'ocopon junt tan cawu'n yi apart tajtza'kl. Ej nin yi juna'tz xcyek tan cyelse'n ox scyeri lajuj ajcawa'tz.

²⁵ Ej nin tz'ocopon i' tan jisle'n Kataj Ryos, yi Ryos yi bintzi nin te'tz. Nin tz'ocopon tan chibiyle'n cu'n klo' cyakil yi tanum Ryos. Ej nin tz'ocopon i' tan ttx'ixpe'n e'chk ca'wl Ryos nin tan sotzaje'n yi e'chk k'ej yi bixba'nt tan tak'le'n k'ej kaRyosil. Xcy'e' i' tan banle'n yi tetz tajtza'kla'tz tetz ox yob tu ni'cy.

²⁶ Yil jupon yi ox yob tu ni'cyat'z sc'olek yi Kajcaw tan xtisya'i'n.^a Tz'elepon majol yi ca'wl tk'ab yi jun ajcawa'tz nin tz'elepon cu'n yi juna'tz swutz.

²⁷ Tz'ak'lok yi ca'wl tu yi k'ej tetz cyakil yi e'chk ama'l bene'n tzi'n wi munt scyetz yi e' tanum Ryos, yi Ryos yi bintzi nin te'tz.^b Nin scawunk i' tetz ben k'ej ben sak. Cyakil cu'n jilwutz tnum scyak'e' chimunl swutz i', nin chocopon c'ulutxum jak yi tetz ca'wl,' stzun yi juna'tz bantz swetz.

²⁸ "Ya'stzun ban yi jun inwutzicy'a'tz. Ej nin ja tak' jun chin bis swetz nin wi'nin skeje'n intzi' tan paj. Poro qui nin wal yi txolbila'se'j tetz junt," stzun Daniel bantz.

Yi witzcy'al Daniel yi chiw tu cneru'

8

¹ "Itzun bantz tul yi toxi'n yob yi na cawun tzaj Belsasar tibaj Babilonia, at tzun jun inwutzicy' bantz, yi in Daniel. Apart yi jun inwutzicy'a'tz

^w 7:18 Xchicawunk tetz ben k'ej ben sak poro jak' ca'wl yi Bajx Cy'ajol na i' yi wi'tz ajcaw sbne'. Si'leju' 7:14; Ro 8:17; 2Ti 2:10; 1P 2:9; Ap 1:6; 22:5. ^x 7:21 Ap 13:7. ^y 7:22 Jl 3:1-14; Ap 20:4. ^z 7:24 Ap 17:12; 13:1. ^a 7:26 Dn 2:35. ^b 7:27 Ap 20:4; 22:5.

swutz yi e' yi nsken wil. ²Yi wil tul yi inwutzicy'a'tz, i'tz yi ixcunin cho'n atin stzi' yi tzanla' yi na bi'aj Ulay le tnum Susa cwent Elam. ³Te yi atin stzi' yi jun tzanla'a'tz nintzun ben wilol jun chin cne'r yi bak wi' yi at stzi' yi jun a'a'tz. Yi jun cne'ra'tz at tzun cob tue' yi chin tkan nin, poro at jun scyeri yi cob tue'a'tz yi wi'tzbiltlen jale'n. Ej nin mas tcu'n xch'uye'n swutz yi junt. ⁴Ncha'tz wil yi jun cneru'a'tz yi na tzan tan toco'n toque'n tzi'n, je'n tzi'n, nin cwe'n tzi'n. Cya'l nin tzun jun txuc na nimsaj tib tan oyintzi' tuch'. Na qui'c nin jun najk clax tk'ab, na wi'nin xchamil. Nin na ban yi tetz tajbil quib yi na taj, na wi'nin tunin jale'n mas xchamil.

⁵Itzun bantz, tzinwutz cunin tzun yi saje'n jun chin wutzile'n chiw toque'n tzi'n. Elnak nin i' tcyaj yi telemule'n. Pentlen tunin tzun na copon yi wi tkan wuxtx'otx' tan bi'l chin ojke'l yi at cu'nt. Ej nin txo'l yi wutz at jun tue'. ⁶Yi tule'n yi jun chiwa'tz te yi cne'r yi at nintz stzi' yi a', nintzun ben bnol tibtz tu cyakil yi walor tan tocle'n yi cne'r. ⁷Chin k'uchij cunin tzun saje'n yi cob tue' tal cne'r ta'n. Na qui tunin k'usij ban yi walor yi tal cne'r swutz yi jun chin wutzile'n chiwa'tz. Chin toli'n nintzun tulejtz wuxtx'otx' nin baj yak'pultz na cya'l nin jun ncolon tk'ab.

⁸Itzun yi jun chiwa'tz mast cunin tzun xchamil jaltz. Poro tul yi jun tiempa'tz yi jale'n mas xchamil ninin el buk'x yi jun chin tue'a'tz yi at txol yi wutz. Kale ele't buk'x yi jun chin tue'a'tz, cyaj cu'n tzun xel jaltz. Yi cyaj tue'a'tz cyaj tx'u'c e' ele't. Jun na xchaj nin je'n tzi'n. Ej nin junt na xchaj nin tele'n tzi'n. Ma yi junt, cho'n na xchaj nin toque'n tzi'n, nin yi wi'tzbil cho'n na xchaj nin cwe'n tzi'n. ⁹At tzun junt ne'x tue' jaltz te jun scyeri yi cyaja'tz nin mast cunin tzun xch'uye'ntz cwe'n tzi'n, tele'n tzi'n, nin ncha'tz bantz le yi ama'l yi na bi'aj Chin Yube'n Nin. ¹⁰Yi jun tue'a'tz xk'oquenle'n jal wi'nin xchamil, jalen cu'n yi toque'n i' tan oyintzi' scye'l yi e' sanlar cwent tcyaj. Ej nin wi'nin tx'uml saj masol, c nin baj yak'pultz. ¹¹Ej nin ja quiwix yi c'u'l jalen cu'n yi njal walor tan toque'n tan oyintzi' tuch' yi mero wi'tz Ajcaw scyetz yi e' sanlar tetz tcyaj. Ej nin i' ntzajsan yi jun oy yi na ak'lij tetz Ryos cyakil nin k'ej. Nin ja oc tan telse'n k'ej yi ama'l yi wi'nin xanil. ¹²Na cho'n cya'te'n yi e' tetz sanlar tul yi jun ama'la'tz yi wi'nin xanil. ^dYa'stzun tulejtz tan tu' yi yab ajtza'kl yi oc le wi'. Ja ban yi tetz tajbil, na ja bnix wi'nin e'chk takle'n cachi' ta'n. Nin cyakil yi ntxtum, ja xcy'e' i' te'lj.

¹³Bene'n tzun witaltz yi bene'n jakol jun ángel tetz junt ángel. Itzun taltz: 'At jun takle'n yi chin juntlen nin yi na tzan banle'n wi yi altar kale na pat-xe't yi e'chk oy yi na ak'lij tetz Ryos cyakil k'ej. ¿Tona' tzun tzaj wi' yi jun yab ajtza'kla'tz? Ncha'tz ¿tona' tz'oc cawse'n yi juna'tz yi na tzan tan banle'n yi e'chk takle'n cachi'a'tz telj Ryos, nin scye'l yi e' yi na xom chiw' telj?' stzun yi ángel tetz yi junt. Saje'n tzun tlol yi junt. Itzun taltz: ¹⁴'Quil tane' jalen yil jepon cob mil tu ox cient k'ej. Ej nin kalena's tzun tz'oc xanse'n junt tir yi ama'l yi chin xan nin.'

¹⁵Ej inin tzun na chintzan wetz tan xmaye'n yi e'chk txolbila'se'lj, nin tan txumle'n yi mbi na elepont, yi je'n joptuj jun tzinwutz yi icunin jun yaj tane'n.

¹⁶Nintzun ben wital wi' jun wunak yi na jilon. Cho'n na jilon tzaj stzi tzanla'

^c 8:10 Gn 15:5; 22:17; Ex 12:41; Ap 12:4. ^d 8:12 Dn 9:27; Mc 13:14.

yi na bi'aj Ulay. Nintzun saj tloltz: 'Gabriel,^e txolnin tetz yi jun yaje'j yi mbi na elepont yi jun wutzicy' yi ntil,' stzun yi juna'tz.

¹⁷"Saje'n tzun xkansal tib yi jun ángela'tz swe'j. Nin tan bi'l yi xo'w yi atin cu'nt, incwe'n tzun mejloktz swutz i', jalen cu'n yi cwe'n pone'n wutz implaj wuxtx'otx'. Poro nin saj tlol i' swetz: 'Yaj! nink cñnachon te'j cyakil yi txolbil yi mawil, na i'tz yi mbi sbajok te yi wi'tzbil tiemp tzone'j wi munt.'

¹⁸"Te yi na tzan i' tan txole'n swetz ja el inc'u'l, nin ja chincu' trimp wuxtx'otx', nintzun tzaje'n i'-tz tan intxicbaje'n. Itzun taltz swetz:

¹⁹"Ma jalu' nocopon tan tx'olche'n xo'l yi mbi na elepont yi jun wutzicy' yi mawil. Cyakil cu'n yi e'chk takle'n yi mawil, ya'stzun sbajok le wi'tzbil tiemp, yil tie'saj Ryos c'u'l scye'j cyakil wunak.

²⁰"Ma yi jun cneru' yi mawil yi at cob Tuc', na xchaj yi cob ajcaw tetz Media tu Persia. ²¹Ma yi jun chiw yi saj toque'n tzi'n, na xchaj yi ajcaw tetz Grecia. Ej nin yi jun Tuc' yi at txo'l yi wutz yi jun chiwa'tz na xchaj yi bajx ajcaw yi scawunk.

²²Ej nin yi cyajt Tuc' yi e' jal yi tele'n yi jun, na xchaj yi xchijalok cyaj ajcaw yi xchijatxe' yi jun nacióna'tz xchiwutz. Poro quil jepon yi cyetz chichamil tan cawu'n chi mban yi bajx.

²³'Nin yil jepon yi chitiemp yi cyaja'tz tan cawu'n, nin yil jal wi'nin quil wunak swutz Ryos yi qui't nin scuy i' chipaj, kalena's tzun tz'oc cyen junt ajcaw yi chin juntlen nin i', nin wi'nin tajtza'kl sbne' tan cawu'n.

²⁴Yi juna'tz sjalok wi'nin xchamil tan cawu'n, poro nk'e'tz tetz cuntu' yi xchamil. Ej nin tan yi xchamil yi juna'tz tz'ocopon i' tan po'tze'n cyakil cu'n e'chk takle'n. Xcyek i' scye'j yi e' ajcaw yi at wi'nin chichamil. Ncha'tz xcyek i' te wi'nin tanum Ryos.

²⁵Tan yi tetz tajtza'kl yi chin cachi' nin, nin tan yi e'chk la'jil, xcyek tan cambaje'n wi'nin k'ej. Ej nin tan yi tajtza'kla'tz stocse' tib nim. Ej nin wi'nin wunak yi cho'n lk'uke' chic'u'l te'j xchiquimok ta'n.^f Ncha'tz tz'ocopon i' tan oyintzi' te yi wi'tz Kajcaw yi at jalen tzi'n tcyaj'. Poro quil xcyek te'j, ma na slo'onk ta'n.

²⁶"Ma yi txolbil yi sbajok tul yi cob mil tu ox cient k'ej yi mawil i'tz jun txolbil yi jun cu'n sbajok, i'tz jun txolbil yi bintzi nin. Nin yil tz'el tiemp tz'elepon cu'n te'j, col cu'n yi e'chk txolbila'tz, nin cya'l tzawal nint,' stzun yi ángel bantz swetz.

²⁷"Yi wital yi txolbile'j, ninin tzun inyobte'n wetz. Nin qui'ct nin inwalor bantz tetz cobox k'ej. Yi tule'n mu'x yos swuch', nin no'c junt tir xlay yi rey tan banle'n tane'n yi wetz wak'un. Poro wi'nin tzun imbisune'ntz tan yi jun inwutzicy'a'tz yi nwil, na qui nin el intxum tetz yi mbi na elepont," stzun Daniel bantz.

Yi toque'n Daniel tan nachle'n Katay tibaj yi tanum

9 ¹"Itzun bantz tul yi bajx yob yi na cawun tzaj Darío yi cy'ajl Asuero yi aj Media squibaj yi e' caldeo. Na tzun chintzan cunin wetz tan si'le'n yi liwr yi cwe'n stz'ibal Jeremías. ²Nintzun no'ctz tan txumle'n yi tona' tz'licy' yi oxc'al tu lajuj yob caws yi at tibaj yi tnum Jerusalén, chi ntal Kajcaw tetz Jeremías, yi

^e 8:16 Dn 9:21; Lc 1:19, 26. ^f 8:25 Ap 19:19-20.

elsanl stzi' i'.^g ³Yi je'n intz'i'lol yi xtxolbila'tz, nintzun no'ctz tan nachle'n Ryos, yi Cawl ketz, nin tan cu'swutzil tetz i'. Ja inmuc' we'l, nin ja oc yi be'chok yi na xchaj yi at na imbislej.^h Ncha'tz ja chincu' c'olchok tul tza'j tan xchajle'n yi na chimbisun tan wil nin tan quil yi e' in tanum. ⁴Je tzun wale'j yi woque'n tan nachle'n Kataj Jehová yi inRyosil.ⁱ

'Ilu' Cawl ketz, wi'nin xchamilu', nin wi'nin poreru', nin na el k'abu' te cyakil yi na suku'. Ncha'tz na xchaju' banlu' squibaj yi e' yi na chipek' te'ju', nin yi na chiban tane'n yi ca'wlu'. ⁵Ta', max c'u'lu' skibaj. Na ja kajuch kil swutzu'. Ja kaban e'chk takle'n cachi' swutzu'. Ja el xtx'ixlu' ka'n. Ja el k'ēju' ka'n. Ja kapaj yi ca'wlu'. Ja kak' wutz kacoc te yi yolu', nin ja kak' wutz kacoc te yi leyu'. ⁶Ncha'tz qui nin nkaban tane'n yi ca'wlu' yi alijt cyen tanu' scyetz yi e' elsanl stzi'u'. Na sajle'n tunintz ja chitxol yi yolu' scyetz e' kareyil, scyuch' e' kajcawil, nin scyetz e' kamam kate', scyuch' cyakil cu'n e' katanum yi o' xonl Israel. Poro qui nin nkaban tane'n. ⁷Yi ilu' teru' ta', ilu' Cawl ketz nin chin tz'aknak cuninu', na ba'n cyakil yi na banu'. Ma yi o' ketz chin tx'ixwil nin kawutz. Kacyakil cu'n na katx'ixwij swutzu', yi o' yi najlcho' lakak tnum kale elnako' tzaj lajulu' tan paj yi nkajuch kil swutzu', scyuch' yi e' yi najlche' Jerusalén. Kacyakil cu'n na katx'ixwij swutzu' tuml yi e' intanum, yi ate' tzaj Jerusalén. ⁸Siwl Ta', yi ilu' Cawl ketz, max c'u'lu' skibaj na ja kajuch len kil swutzu' nin na katx'ixwij kacyakil cu'n scyuch' yi e' kareyil, scyuch' yi e' kajcawil nin yi e' kamam kate'. ⁹Ta', yi ilu' Cawl ketz, na el katxum tetz yi na el k'ajabu' ske'j, nin na cuyu' kapaj, ptzunk na kajuch kil swutzu'. ¹⁰Poro mast cunin nkaban ketz, na qui nin nkaxom te yolu', nin qui nin nko'c c'ulutxum jak' ca'wlu' yi talnaku' scyetz yi e' xchakumu' yi e' elsanl stzi'u'. ¹¹Cyakil cu'n e' intanum yi e' xonl Israel ja che'l te pe'm na qui nin na chixom te yolu'. Cha'stzun te ja nin kacu' tk'ab yi caws, yi tz'iba'nt cyen le ley Moisés.^j Kapaj nin te ke'tz na ja ke'l te pe'm. ¹²Cha'stzun te ja el cu'nu' te yi yolu' yi talnaku' scyetz kamam kate', na ja ul jun chin wutzile'n il skawutz. Qui otoj na bajij jun e'chk takle'n bene'n tzi'n wi munt, chi tane'n yi junel'j yi mbajij te'j Jerusalén. ¹³Tan yi xtxolbile'j ja el cu'n te cyakil yi tz'iba'nt cyen le ley Moisés. Poro yi o' ketz qui nin ncu' kawutz teru', nin quinín ncyaj cyen cyakil yi e'chk takle'n cachi' yi na kaban, na o' cu'n pajol ca'wl. ¹⁴Cha'stzun te ja ul yi jun kacawsa'tz tanu'. Ej nin ba'n mbanu' yi ntak'u' kacaws.

¹⁵'Ma jalu' bin Ta', ilu' Cawl ketz, nin na el intxum tetz yi na el k'ajabu' te yi tanumu', chi banaku' tan cyelse'ne'l tzaj Egipto.^k Ej nin tan yi xtxolbila'tz ja jal wi'nin k'ēju' sajle'n tunintz. Poro yi o' ketz ta', ixnin o' ketz tan juchle'n kil swutzu'. ¹⁶Ta' ilu' yi Cawl ketz, ej nin chin tz'aknak cuninu' na na el k'abu' te yolu'. Ma jalu' bin cuye'u' kapaj. Bne'u' pawor yi qui'k chi'ch mas c'u'lu' ske'j, nin te Jerusalén. Na ya'stzun yi teru' tanumu', nin ya'stzun yi ju'wtz yi chin xan nin yi jatxijt tanu' tan xcone'n teru'. Cyakil cu'n yi e' mas nación na chi'ch len chic'u'l te Jerusalén. Ej nin na chitzan tan yolche'n yi qui'c xac yi tanumu'. Poro yi mero bintzi, i'tz tan ketz kapaj, nin chipaj yi e' kamam kate', yi na tzan telse'n k'ej Jerusalén. ¹⁷Cha'stzun te ta', yi ilu' Cawl ketz, tbite'u' intzi' inkul. Nink tz'el

^g9:2 Jer 25:11, 12; 29:10. ^h9:3 Ja xcon jun jilwutz be'chok cya'n yi chin tx'i'x nin tel'j chi tane'n jun xbu'k yi banij tan chi' chi tane'n sac. ⁱ9:4 Neh 1:5; 9:6-37. ^j9:11 Lv 26:14-39; Dt 28:15-68. ^k9:15 Ex 20:2; Dt 6:21; Jer 32:20-21.

k'ajabu' te yi ca'lu' yi cu'nak woq'ui'n, bantz jale'n yi teru' k'ēju'. ¹⁸ Siwl ta', elk bin k'ajabu' swe'j, nin elk k'ajabu' te yi tanumu' yi at bi'u' te'j. Xmayink tzaju' ske'j, yi o' yi elnako' tunin xit. Nin xmayink tzaju' te yi tanumu' yi cu'nak woc'. Qui na injak yi txolbile'j tan tu' yi qui'k ketz kil. Ma na tan tu' yi banl talma'u' skibaj. ¹⁹ iKajcaw! iKo' xch'eyaju'! Tbite'u' yi intzi' inkul. Cuyu' kapaj. Tbit tzaju' inyol. Bne'u' chan yi txolbile'j bantz jale'n k'ēju' tu yi k'ej yi teru' tanumu'. Ko' xch'eyaju' bin ta'. Qui'k tz'ampon tiemp tan stza'welu' yi na chintzan tan jakle'n teru', chinch tul in oración.

Yi oxc'al tu lajuj sman

²⁰ "Ja imban seguir tan nachle'n Kataj, nin tan txole'n cyen yi wil tetz Ryos, tu yi quil yi e' intanum. Ncha'tz ja cu' inwutz tetz tan jakle'n banl tibaj yi tetz wi'wtz yi wi'nin xanil. ²¹ Te yi na chintzan tan nachle'n Kataj, nintzun ul xicy'in yi ángel Gabriel swe'j. Yi jun Gabriela'tz ite'n nin i'a'tz yi jun yi nsken jilon swetz. Txant tan tpone'n yi oril tan pate'n yi oy tetz Ryos yi na pat-xij lakak cwe'n k'ej yi xchajol tib yi jun ángela'tz tzinwutz. Itzun taltz swetz:

²² 'Tbin jalu' Daniel ja nu'l tan talche'n yi mbi na tzan Ryos tan txumle'n tibaj atanum. ²³ Na yi ncxo'c tan nachle'n Kataj, ja tbit Ryos yi atzi' yi akul. Cha'stzun te ja chinsaj xchakoltz tan txole'n tzatz yi tona' sbajok yi e'chk takle'n quib yi majak, na wi'nin na pek' Ryos tzawe'j. Bit tzaj bin yi txolbile'j yi swale' tzatz:

²⁴ 'Ja bixe' oxc'al tu lajuj sman tan Ryos tan ticy'e'n squibaj ara atanum, tu yi tnum yi chin xan nin. Yil jepon tamp yi jun tiempa'tz kalena's tzun tz'ocopon Ryos tan makle'n yi pajol ca'wli'n tu yi juchle'n il. Sjalok cuybil ipaj nin scuyllok iya'pl.^m Nin sjalok balaj xtisya' tetz ben k'ej ben sak." Na ya's tzun yi tiemp yil tz'el cu'n te yi e'chk wutzicy', tuml yi e'chk yol yi alijt cyen tan Ryos scyetz yi e' elsanl stzi' i'. Ncha'tz yi templo°, yi ca'l Ryos, xansok junt tir.

²⁵ Tajwe'n yil tz'el atxum tetz, nin yil tz'a'tij le awi' yi txolbile'j: Yil tz'el yi ort tan banle'n ba'n tetz Jerusalén, tajwe'n tan ticy'e'n juk sman. Ej nin tul yi juk smana'tz snuc'xok yi be' tu yi tapij yi at solte'j Jerusalén. Poro wi'nin bis o'kl sbajok tul yi tiempa'tz. Ej nin jalen yil tz'ul yi wi'tz ajcaw yi bixba'nt tan Ryos tajwe'n tan ticy'e'nt oxc'al tu cobt sman.

²⁶ Yil tz'icy' yi oxc'al tu cob smana'tz, quil cyak' wunak k'ej yi jun wi'tz ajcawa'tz yi xansa'nt, na copon biyij. Xitok yi tnum Jerusalén tu yi templo cyak'un yi e' sanlar jun rey yil tz'ocopon. Yi jun ila'tz jalt cuntunin quil yil xe'tij, chi na ban jun tzanla' yi na elu'l yi qui'c stziblal. Ej nin quil tzaj yi e'chk ila'tz tu e'chk oyintzi' jalen yil jepon tamp te yi tiemp yi bixba'nt.^p

²⁷ Na yil tz'icy' yi oxc'al tu beluj smana'tz tz'ul junt sman. Nin yil xe'tij yi wi'tz bil smana'tz tz'ocopon yi jun reya'tz tan banle'n jun contrat scyuch' wi'nin wunak. Poro yil nicy'an yi jun smana'tz jepon tx'ixpul i' yi tajtza'kl tu yi contrat, na tan ca'wl i' stanek cyakil e'chk tx'ixwatz yi na pat-xij cyakil k'ej tu e'chk oy yi na ak'lij tetz Ryos.^q Nin copon nu'ul i' jun

¹⁹ 9:18 Neh 9:17-19, 27-28; Sal 51:1-4; Is 54:8, 10; Tit 3:5. ^m 9:24 Zac 13:1. ⁿ 9:24 Jer 23:5-6; Jer 33:14-16. ^o 9:24 Qui na clarin yi yol hebrej tzone'j. Ba'n na jop yi templo, nka yi altar. ^p 9:26 "Yi tiemp yi bixba'nt tan Ryos" Dn 11:36-45. ^q 9:27 Dn 11:31; 12:11; Mt 24:15; Mc 13:14.

tajtza'kl yi chin xo'wbil nin, kale na pat-xe't e'chk tx'ixwatz swutz Ryos. Ya'stzun sbne' i' jalen cu'n yi tz'ul yi tiemp yi bixba'nt tan Ryos tan toque'n cawse'n i', stzun yi ángel bantz swetz."

Yi e'chk takle'n yi til Daniel stzi yi tzanla' Tigris

10 ¹Itzun bantz tul yi toxi'n yob yi na cawun tzaj Ciro yi aj Persia, nintzun chajxij cobox txolbil tetz Daniel, yi juna'tz yi na a'lchij Beltsasar tetz. Yi cobox txolbila'tz yi chajxij tetz Daniel tul wutzicy' tane'n, qui chan tz'el cu'n te'j. Poro ilenin sbajok, na i'tz bintzi. Yi txolbila'se'j at q'uixbel tan tele'n txum jun tetz, poro nintzun oc Daniel tan txumle'n yi mbi na elepont, ej nin xcy'e' i'-tz te'j.

²"Itzun mimban wetz, yi in Daniel, te yi nsken wi't lajluchax yi jun txolbila'tz tzinwutz. Ja tzun chimbisun ta'n. Ox tzun sman mimbantz tan bis. ³Ej nin tan paj yi bisa'tz yi atin cu'nt, qui nin inwan te balaj cumir, na qui'c chi'baj, nin qui'c win mbaj wa'n. Ncha'tz qui'c perfum mmo'c swe'j jalen yi ticy'e'n yi ox sman bisa'tz. ⁴Ej itzun bantz tul yi junak cyaj k'ej te yi bajx xaw tetz yi jun yoba'tz, cho'n tzun atin wetz stzi' yi tzanla' yi na bi'aj Tigris. ⁵Te yi atin stzi' yi tzanla'a'tz, nin ben wilol jun yaj yi at-tz. Yi be'ch tetz i' lino cu'n, nin yi c'albil oro cu'n.' ⁶Ej nin yi wankil i', chin txekun nin chi tane'n yi yubil yi balaj c'ub topacio. Yi wutz, wi'nin pak'puchaxe'n chi tane'n jun xlitzi'. Ma yi bak' wutz wi'nin txekune'n chi na txekun jun k'ak'. Ma yi k'ab tu yi tkan, wi'nin litz'une'n chi na litz'un yi jun jilwutz ch'ich' yi brons cu'n. Ej nin yi wi' i' tan yol, chin wi' nin na ban, chi na chi'ch'in jun c'ololj wunak.

⁷"Cya'l nin jun scyeri yi e' yi xomche' swe'j ilon yi jun txolbila'tz, ntin cu'n in, na cyakil cu'n e', e' xobtz nin e' el ojkuj tan ew ib. ⁸Inchuc nin tzun incyaje'n cyentz tan tilwe'n yi jun txolbila'tz. Chin sakt nin tzun mimban tan xo'w. Nin qui'ct nin inwalor bantz. ⁹Itzun yi jilone'n tzaj i' swetz, ninin el inc'u'l, nin ja chincu' trimp wuxtx'otx'. ¹⁰Te yi coylchin wuxtx'otx', ja chinachon te'j yi ja oc jun tan intz'amle'n nin tan wuch'eye'n. Nintzun incyaj cyen c'o'oloktz. ¹¹Saje'n tzun tlol i' swetz: 'A'x jun c'ololj Daniel, wi'nin na pek' Ryos tzawe'j, txiclije'n bin, nin bit tzaj yi yol yi swale' tzatz. Ja chin saj chakij tan yol tzatz.'^s

¹²"Yi saje'n tlol i' yi yola'se'j wi'nin tzun inlucnewe'n yi inje'n txiclok. ¹³Daniel, quil cxob swetz, stzun i' bantz. 'Na ja tbit Ryos yi atzi' yi akul. Na jetz yi axe'tle'n tan txumle'n yi e'chk takle'n yi chin q'uixbel tan tele'n atxum tetz, nin jetz yi bixewe'n awa'n tan awoque'n juy swutz i', ja tbit i' yi awajbil. Cha'stzun te ja chinsaj xchakol tan tx'olche'n xo'l tzatz. ¹⁴Quenin klo' wule'n, poro qui' nin, na yi ángel yi wi'tz ajcaw tibaj cyakil yi ama'l Persia,' ja oc tan oyintzi' swe'j. Nin junak jun cu'n k'ej nhincu' makol. Quinin tzun nicy' tzaj jalen yi tule'n Miguel, jun scyeri e' wi'tz ángel cwent Ryos, tan wuch'eye'n. Na inchuc cunin tan oyintzi' scye'j yi e' wi'tz ángel cwent Bayba'n yi na chicawun tibaj Persia. ¹⁵Ibin jalu' ja nu'l tan talche'n tzatz yi mbi sbajok scye'j atanum sbne' opon tunintz, na cyakil yi mawil tul yi awutzicy', na xchaj yi mbi sbajok scye'j tul yi tiemp yi at tulbil, stzun i' bantz swetz.

¹⁶"Te yi na tzan i' tan talche'n yi txolbila'tz swetz, ajnak cu'n tunin wetz inwutz wuxtx'otx', nin qui'c nin jun yol na wal nin tetz. ¹⁷Poro jalt cun tunin yi

^r 10:5 Ap 1:13-15; 2:18; 19:12. ^s 10:11 Heb 1:14. ^t 10:13 Ef 6:12; 1Ts. 2:18.

saje'n jun tan macle'n intzi'. Yi juna'tz icunin jun yaj tane'n. Nintzun ben walol tetz yi junt yi at tzinwutz: 'Wajcaw, ja skej intzi' tan xo'w nin qui'ct nin inwalor at. ¹⁷¿Xe'n tzun chinxce' tan yol teru', na qui'c nin mu'x tal inwalor at, nin qui't na je ul inxew tan paj xo'w?' chinch tzun bantz tetz.

¹⁸"Itzun yi jun yi icunin jun yaj tane'n nintzun saj i'-tz tan inmacle'n junt tir. Nin jalt inwalor. ¹⁹Saje'n tzun tlol swetz: 'Quil cxob swetz, nin quil sotz ac'u'l na na pe'k Ryos tzawe'j. iQuiwit bin; quiwixk ac'u'l; quil cxob!' stzun i' bantz swetz.

"Itzun te yi na tzan i' tan yol, innach cunin yi tule'n inwalor, nin ja chinquiwiw tan talche'n tetz: 'Ta', ba'n bin jilonu', na jalt inwalor tan tbite'n yi yolu.'

²⁰⁻²¹Saje'n tzun tlol i' swetz: '¿Na pe' el atxum tetz yi mbi tzuntz yi atin tzone'j? I'tz tan ttx'olche'n xo'l tzatz yi ttxolbil yi tz'iba'nt cyen tul yi liwr yi bintzi nin tetz. Ej nin ntin yil wal cyen tzatz, nicy'epon wetz, na nchimben tan oyintzi' te yi ángel cwent Bayba'n, yi ajcaw tibaj yi tnum Persia. Ej nin yil tzaj wi' yi oyintzi' tuch', tz'ul junt kacontr, nin i'tz yi ángel cwent Bayba'n, yi ajcaw tibaj yi tnum Grecia. Cya'l jun na oc tan wuch'eye'n yi na no'c tan oyintzi' scye'j yi e' incontra'tz, ntin cu'n Miguel, yi ángel yi wi'tz qu'icy'lom itetz, yi axwok xonl Israel,' stzun yi ángel bantz.

Yi rey tetz je'n tzi'n tu yi rey tetz Egipto

11 ¹"Ncha'tz tal yi ángel swetz: 'Yi in wetz ja no'c tan xch'eye'n Darío, yi chireyil yi e' aj Media yi toque'n tan cawu'n tibaj Babilonia. ²Ma jalu', tzinchaje' yi e'chk takle'n yi jun cu'n tz'elepon cu'n te'j:

'Chocopon oxt rey tan chicawe'n yi e' aj Persia. Yil jepon tamp yi chitiemp yi oxa'tz tan cawu'n, tz'ocopon junt yi mas tetz me'bi'l xchiwutz yi oxa'tz. Ej nin yil jal wi'nin xchamil tan yi tetz me'bi'la'tz, tz'ocopon tzuntz tan majle'n klo' wi'nin ama'l cwent Grecia tan cawune'n tibaj. ³Poro yil xon tiemp sjalok junt rey cwent Grecia yi chin aj oyintzi'linl i'. Nin scambaje' wi'nin ama'l bene'n tzi'n tan cawune'n tibaj. Nin yil cawun i', sbne' yi tetz tajbil. ⁴Poro quil quiwix i' tan cawu'n, na xitok yi tetz ca'wl nin sjatxlok yi ama'l chik'ab cyaj wi'tz sanlar yi e' xonak tetz i'. Quil tz'ak'lij ama'l tan toque'n cyen jun xonl yi k'ajtzun reya'tz tan cawu'n. Ej nin yil chicawun yi cyaj sanlara'tz tibaj yi jun chin nacióna'tz quil jepon tan stz'amle'n yi xchamil tu yi balajil chi mban cyen tk'ab yi k'ajtzun reya'tz.

⁵"Itzun yi rey yil cawun cwent Egipto sjalok wi'nin tetz xchamil tan cawu'n. Poro junt scyeri e' cyaj wi'tz sanlara'tz, yil cawun Siria, sjalok mas tetz xchamil tan cawu'n swutz i', nin scawunk tibaj mas ama'l. ⁶Ma yil xon tiemp sbixek jun trat xchixo'l yi cob nacióna'tz tan qui jale'n oyintzi' xchixo'l, nin tan quich'eyal quib squibil quib. Ncha'tz yi rey tetz Egipto stk'e' yi me'l tetz txkel yi rey tetz Siria, bantz jale'n tzatzin paz xchixo'l yi cob nacióna'tz. Poro quil liwrin chitxumu'n na chicopon biyij yi xna'n tu yi tetz chmil scyuch' cyakil chimos. ⁷Poro sjalok jun xonl, yi k'ajtzun xna'na'tz, yi aj Egipto yi tz'ocopon tan oyintzi' scye'j yi e' sanlar cwent Siria, nin stetzaje' i' yi cyetz chi ama'l kale na chicyewe't quib yi e' bajxom. ⁸Ncha'tz mben tcy'al cyakil chiryosil yi banij cya'n, yi ch'ich' cu'n, tuml wi'nin e'chk takle'n yi oro tu sakal cu'n. Cho'n tzun stz'opon tak'un jalen Egipto.

⁹"Poro yil xon tiemp, yi qui'ct oyintzi' sbajok xchixo'l yi cob tnuma'tz, tz'opon jun k'ej yi tz'ocopon yi chireyil yi e' aj Siria tan cambaje'n klo' yi chiluwat yi e' aj Egipto. Poro quil xcy'e' scye'j, nin spakxok junt tir le tetz tanum.

¹⁰ 'Poro yil tz'el tiemp chocopon yi e' cy'ajl yi jun reya'tz tetz Siria tan txumle'n junt oyintzi'. Nin chocopon tan chimolche'n junt c'olaj sanlar tan cyoque'n tan oyintzi'. Poro jun scyeri yi e' cy'ajola'tz mben scyuch' yi e' tetz sanlar tan oyintzi' le jun ama'l kale na chicolwit quib yi e' aj Egipto. Xcyek i' tan chixite'n cu'n, chi na ban jun tzanla' yi na elu'l. ¹¹ Tan yi txolbile'l jupon swutz yi ajcaw tetz Egipto, nin tz'elu'l i' tan oyintzi' scyuch' yi e' aj Siria nin xcyek i' scye'l, na nim cu'n chixone'n yi e' tetz sanlar. ¹² Poro tan paj yi xcyek yi rey tetz Egipto tan chibiyle'n cu'n yi jun chin c'olaj sanlara'tz tetz Siria, stocsaj tib nim tu yi tajtza'kl. Poro quil ben xkon yi tiemp tan cawu'n. ¹³ Na yil xon tiemp tz'ocopon junt tir yi rey tetz Siria tan chimolche'n junt c'olaj sanlar yi mas nim tcu'n tajlal swutz yi ban yi bajx tir. Ej nin xchiwekxok tan e'chk balaj ma'cl tan oyintzi' scye'l yi e' aj Egipto.

¹⁴ 'Yil bajij yi txolbila'se'l, xchijalok wi'nin ara tanum yi cho'n ate' jak' ca'wl yi rey tetz Egipto yi chocopon tan oyintzi' te'l, bantz cyele'n liwr jak' ca'wl i'. Ya's tzun xchibne' tan paj jun visión yi skile'. Poro quil chicambaj yi cyajbil na chocopon pres jak ca'wl yi rey tetz Siria. ¹⁵ Ma yil tz'opon chireyil yi e' aj Siria tan oyintzi' te jun lmak tnum cwent Egipto tz'ocopon tan nojse'n xe' yi tapij tan cyocompone'n tul, nin xcyek i' te'l. Quil xcyel jun tan makle'n xchamil, tu'k yi e' sanlar yi at mas chichamil cwent Egipto quil chixcyel tan makle'n yi e' chicontra'tz. ¹⁶ Yi jun chicontra'tz yi cho'n saje'n jalen Siria sbne' i' yi tetz tajbil scye'l yi e' pres yi scambaje'. Cya'l tzun jun aj Egipto yi snimsaj c'u'l junt tir tan oyintzi' te'l. Te yi na pakxij yi rey tetz Siria le tetz tanum, cho'n stzicy, nin scyajk cyen le ama'l yi na bi'aj Chin Yube'n Nin. Ej nin cyakil cu'n yil snojk cyen swutz xitok ta'n. ¹⁷ Ncha'tz sweke' tib tan bene'n tan oyintzi' tan majle'n klo' cyakil yi ama'l cwent Egipto. Ej nin yi tajtza'kl i' yil xcon, i'tz yil sbixek jun trat tu yi rey tetz Egipto. Ncha'tz stk'e' i' yi me'l tetz txkel yi jun reya'tz bantz cambal klo' i' yi ama'l. Poro quil scambaj yi tetz tajbil. ¹⁸ Tz'ocopon tzuntz tan oyintzi' scye'l yi e'chk tnum yi ate' tzi mar, nin xcyek i' te'l wi'nin. Ej nin tz'ocopon i' tan oyintzi' tan tele'n txi'ix junt wi'tz sanlar, poro quil xcyel te'l. Ma na i tetz txi'ix tz'elepon. ¹⁹ Pakxok tzuntz le tetz tanum tan colol tib tul yi e'chk ca'l yi bnixnak ta'n tan colol tib tul. Poro snojk cyen jun takle'n swutz yil xcyek tan biyle'n cu'n. Ej nin cya'l nin na'wse't bi' i'.

²⁰ 'Apart tzun junt tz'ocopon tetz xel tan cawu'n. Ej nin mben xchakol jun tan telse'n alcawal bene'n tzi'n, bantz jale'n yi tetz riquil. Nin yil tz'el cobox tiemp copon biyij yi jun ajcawa'tz. Poro nk'e'tz tul oyintzi' lquime't.

²¹ 'Yil quim yi juna'tz tz'ocopon junt yaj tan cawu'n, yi chin juntlen nin tajtza'kl. Qui'c nin klo' tocbil i' tetz rey, na qui'c nin mu'x xac. Tz'ocopon i' tetz ajcaw tan tu' yi chin subul nak nin i'. ²² Tz'ocopon i' tan chixite'n cu'n cyakil yi e' contr yi chocopon klo' tan makle'n wutz. Nin copon biyol yi wi'tz ajcaw yi nskan bixe' chitrat tuch'. ²³ Ncha'tz tz'ocopon tan chisuble'n cyakil yi e' tamiw i', yi nskan bixe' jun chitrat tuch'. Ej nin mpe qui tunin k'usij yi tnum kale na cawune't i' sjalok wi'nin tetz xchamil tan cawu'n, nin mben lo'on yi tetz ca'wl bene'n tzi'n. ²⁴ Qui nin tzun tz'icy' scyetz yi e' wunak yil tz'oc i' tan majle'n yi e'chk balaj luwar. Ej nin tz'ocopon i' tan banle'n e'chk takle'n yi qui otojok na ban jun sajle'n tunintz, na tz'ocopon i' tan jatxle'n cyakil yi e'chk takle'n yi scambaje' scyetz yi e' tetz sanlar. Ej nin sjoye' i' puntil tan chixite'n klo' e'chk quiw tnum. Poro tetz cobox ntzi' tiemp sbne' i' yi txolbila'se'l.

²⁵ 'Tan tu' yi at ächamil, nin yi quil xob tetz jun, mben i' tan oyintzi' te yi chireyil yi e' aj Egipto. Sjalok jun chin c'olaj sanlar i' tan äch'eye'n. Ma yi rey tetz Egipto qui nin lxob tetz, na ncha'tz i' tetz, sjalok jun c'olaj tetz sanlar yi chin cham nin e', nin chocopon tan oyintzi' te yi ajcaw tetz Siria. Poro copon subij yi rey tetz Egipto cyak'un cobox. Cha'stzun te quil xcy'e' i' te yi contr. ²⁶ Na ite'n nin e' xtxocum, yi na chiwan xlaj, chocopon tan suble'n cu'n yi rey tetz Egipto. Cha'stzun te ächilo'onk yi e' tetz sanlar nin wi'nin e' ächiquimok. ²⁷ Ächic'olek yi cob ajcawa'tz tan wa'a'n tan jale'n klo' tzatzin ächixo'l. Poro nk'era'tz sbne' na ächisube' quib squibil quib. Scyale' wi'nin wi cyak'. Poro cya'l nin jun scambaje' yi tajbil yi na chiwutz quen te'j, na ntaxk opon yi tiempil tan jale'n tzatzin paz. ²⁸ Yil pakxij yi jun rey tetz Siria le tetz tanum, mben tcy'al wi'nin me'bi'l yi scambaje' scye'l yi e' aj Egipto. Ej nin yil pakxij i', tz'ocopon tan oyintzi' scye'l yi e' yi bnixnak chitrat tu Ryos,* yi trat yi chin xan nin. Poro sbne' yi tetz tajbil scye'l, kalena's tzun lpakxij le tetz tanum.

²⁹ Yil jepen yi k'ejlal yi txumijt, mbent c'oxol tib junt tir cwe'n tzi'n tan oyintzi' scyuch' yi e' aj Egipto. Poro quil xcy'e' scye'l yi e' contra'tz chi mban te yi bajx tir. ³⁰ Na chopon jun c'olaj sanlar cwent Roma yi cho'n najlche' toque'n tzi'n tan xite'n cu'n. Yi jun c'olaj sanlara'tz cho'n chu'l tc'u'l barc tan oyintzi'. Ma yi e' sanlar tetz yi rey tetz Siria, chelepon ojk ächiwutz na wi'nin chichamil tan oyintzi'. Tan paj yi xtxolbila'tz, ächi'chok c'u'l yi rey tetz Siria scye'l yi e' tanum Ryos. Ej nin äche' xconse' yi e' yi ja cyaj cyen quilol Ryos tan bnol i' yi tetz tajbil scye'l yi e' yi cho'n k'uklij chic'u'l te Ryos.

³¹ Chocopon yi e' tetz sanlar tan telse'n k'ej yi ca'l Ryos, na ächimake' yi oy yi na pat-xij cyakil k'ej swutz yi ca'l Ryos nin tz'ocopon tan banle'n e'chk takle'n yi chin juntlen nin le jun ama'la'tz yi chin xan nin.* ³² Yi jun reya'tz xconk putzpuj yol ta'n tan chisuble'n yi e' yi squile' cyen yi chitrat tu Ryos. Ma yi e' yi na cyek ächi' Ryos quil cyak' quib nin chocopon tan oyintzi' te'j. ³³ Ej nin yi e' yi chusij che' te yol Kataj chocopon tan chichuse'n wi'nin wunak. Poro chicopon biyij. At e' yi chitz'e'ok tak'on chicontr, nin at e' yi tz'elepon majij cyakil chime'bi'l. Ej nin at e' yil chiben pres ächixo'l awer wunak. Poro yi jun ila'tz tetz cobox nti' yob sbne'. ³⁴ Yil xe'tij e'chk ila'tz chocopon cobox tan quich'eye'n atanum, poro ntin tu' tan paj yi at na chiwutz cyen te'j. ³⁵ Ncha'tz chocopon tan chibuchle'n cobox scyeri e' chusul cyetz atanum. Poro tan paj yi buchbe'n cyetz mas tcu'n ächiquiwixk tk'ab Kataj nin chocopon tetz tz'aknak cu'n. Ya'stzun sbajoktz jalen yil jepen tamp yi tiemp yi bixba'nt tan Ryos.

Yi wi'tzbil rey yi at tulbil

(2Ts 2:3-4)

³⁶ Itzun yi rey tetz yi ama'l je'n tzi'n, sbne' yi tetz tajbil quib yi na icy' tc'u'l. Nin stocsaj tib mas nim ächiwutz alchok ryos.* Ej nin tz'ocopon tan talche'n cachi' yol tetz yi mero Ryos. Xtx'aconk i' te cyakil yil sbne' jalen yil tz'oc Ryos tan cawse'n. Na cyakil yi bixba'nt tan Ryos tz'elepon cu'n te'j. ³⁷ Yi jun reya'tz quil tek ächi' siquier jun ryos mpe ik chiryosil yi e' tetz cy'e'x nka yi jun yi na el cyalma' yi e' xna'n te'j.* Quil tek ächi' yi jun reya'tz alchok ryos, na stocsaje' tib i' nim

* 11:28 Yi e' judiy. ^{11:31} Dn 9:27; 12:11; Mt 24:15; Mc 13:14. ^{11:36} "Alchok ryos" 2Ts 2:3-4.

* 11:37 Yi tajbil cyakil yi e' xna'n xonl Israel i'tz yi nink tz'it'z'ij yi Mesías scye'l.

tcu'n swutz alchok ryos. ³⁸Ntin cu'n stk'e' k'ej yi ryos yi taw oyintzi'. Stk'e' i' k'ej yi jun ryosa'tz yi qui ocnake' yi e' mam te' tan tak'le'n k'ej. Ej nin stoye' wi'nin e'chk oy tetz, chi tane'n oro, sakal, tu e'chk balaj c'ub yi wi'nin jamel. ³⁹Chixconk e' awer nak ta'n yi apart chiryosil tan quicy'le'n yi e'chk ama'l kale na chicolwit quib yi e' tetz sanlar. Ej nin yi jun reya'tz stk'e' chik'ej cyakil yi e' yi scyak'e' k'ej i'. Ncha'tz stk'e' i' yi cyak'un tu balaj tx'otx' scyetz.

⁴⁰'Poro yil jepon tamp yi tiemp yi jun reya'tz tz'ocopon yi chireyil yi e' aj Egipto tan oyintzi' telj. Poro yi i' tetz tz'elu'l tan chic'ulche'n. Cho'n cu'n sbne' i' tan oyintzi' scye'j chi na ban jun chumam cyek'ek' a'bal. Mben i' tan oyintzi' cwe'n tzi'n nin snojk cyakil yi ama'l tetz cwe'n tzi'n ta'n tan e'chk care't tetz oyintzi', scyuch' sanlar yi ate'e'n telj chej. Ncha'tz cyakil yi stzi' mar snojk cu'n tan e'chk barc yi na xcon tan oyintzi'.

⁴¹Ncha'tz tz'ocopon i' le ama'l yi na bi'aj Chin Yube'n Nin, nin xchiquimok wi'nin wunak ta'n. Poro yi e' aj Edom scyuch' yi e' aj Moab xchiclaxok. Ncha'tz wi'nin ama'l cwent Amón sclaxok tk'ab. ⁴²Poro yi e' tetz sanlar scyetzaje' wi'nin ama'l. Siquier nink clax yi nación Egipto chik'ab. ⁴³Cyakil chime'bi'l yi e' aj Egipto tu cyakil chi'oro tu sakal tz'lepon chimajol. Ncha'tz sbajok te yi tnum Libia tu yi tnum Etiopía. ⁴⁴Poro yi jun ajcawa'tz stbite' jun stziblal yi cho'n tz'ul je'n tzi'n tu tele'n tzi'n. Yi jun stziblalatz xcyek tan xo'wse'n i' nin tan tak'le'n chi'ch c'u'lal tetz. Pakxok tzuntz tan chibiyle'n cu'n klo' cyakil yi e' contra'tz. ⁴⁵Bnixok yi tetz campament le ama'l yi at xo'l yi mar tu yi wi'wtz yi chin xan nin, yi cho'n at cwent yi ama'l yi na bi'aj Chin Yube'n Nin. Cho'n tzun squimok i'-tz tul yi jun ama'la'tz, na cya'l jun tz'ocopon tan xch'eye'n.

Stzajsbil wi' tircu'n

12 ¹'Yil bajij yi txolbila'se'l, jepon txiclok Miguel,^y yi wi'tz ángel yi qu'icy'lom cyetz yi ara tanum.

Chin bisbil nin tzun sbne' yi jun tiempa'tz,^z na qui otojk ja bajij yi e'chk takle'na'tz xchixo'l wunak sajle'n tunintz. Poro yil tz'icy'pon yi tiempa'tz xchiclaxok^a cyakil yi e' atanum yi tz'iba'nt chibi' tul yi liwr Ryos.

²Xchitz'ok wi'nin e' quimnake'.^b Xchitz'ok tan cyetzal yi itz'ajbil tetz ben k'ej ben sak. Poro ncha'tz wi'nin e' xchitz'ok tan tijle'n chicaws tetz ben k'ej ben sak yi chin xo'wbil nin. Chin tx'ixwil nin sbne' tetz cyetz.

³Ma yi e' yi tz'aknak cu'n cyajtza'kl, yi e' yi ocnake' tan chichusle'n wi'nin wunak tan chixome'n te yi balaj be' yi jicyuch telj, chitxekunk chi tane'n yi tx'u'ml^c lak'bal. Ej nin chitxekunk tetz ben k'ej ben sak.

⁴Ma axatz Daniel, cya'l tzawal wit yi e'chk takle'ne'j ma na na waj yil tz'oc jun sey^d tane'n te yi liwre'j. Na waj yil jopxij jalen yil jepon yi wi'tzbil tiemp. Te yi jun tiempa'tz xchixonk wi'nin wunak bene'n tzi'n wi munt. At e' yi oque'n xchibne', nin at e' yi ele'n xchibne' tan jale'n cyajtza'kl te yi mbi sbajok tul yi jun tiempa'tz,^e stzun yi juna'tz ban swetz.

^y 12:1 Yi yol "jepon txiclok" le hebreý i'tz "amad". At na ban cu'ntz na elepont "smake' tib te yi na tzan jun tan banle'n", nka "tak'e' cu'ntz". Ej nin ya'stzun yi puntul yi ja xcon cyak'un yi e' traductor tul: Jue 7:21; Jos 10:13; 2S 2:28; 2R 4:6; tu 12:13-17. At e' yi na cyal yi tul Dn 12:1 "amad" na elepont: "yi stambaj tib Miguel te yi tetz munl". ^z 12:1 "Tiempa'tz" Mt 24:21; Mc 13:19; Ap 7:14. ^a 12:1 "Xchiclaxok" Ro 11:25-26; Is 59:20. ^b 12:2 Job 19:25-27; Mt 25:46; Jn 5:29; 1Co 15:51-52. ^c 12:3 Mt 13:43; 1Co 3:13-15. ^d 12:4 Jun jilwutz x'pupu' yi na xcon tan jople'n cu'n jun cart nin qui'c cuj tan jakxe'n tan alchok scyetz junt. Ap 22:10.

Yi bene'n jakol jun ángel yi tona'l tzaj wi' yi q'uixc'uj squibaj yi e' xonl Israel

⁵”Ma yi in wetz yi in Daniel nintzun ben wilol cobt yaj yi txicliche'-tz stzi'ak yi tzanla' Ulay. At tzaj jujun lakak xlaj. ⁶Bene'n tzun jakol jun scyeri coba'tz tetz yi jun yi weko'n tib tan balaj be'chok, yi lino cu'n, yi txiclij tibaj yi a'. Itzun taltz: ‘¿Tona'l tzaj wi' yi e'chk takle'ne'j yi chin xo'wbil nin sbne'?’ ⁷Je'n tzun tk'ol yi jun yaja'tz yi k'ab tcyal'j tan xchajle'n yi sak cu'n swutz Ryos yi txolbil yi stale' i'. Nintzun taltz: ‘Yil tz'icy' ox yob tu ni'cy,^e nin yi nskén xit chichamil yi e' tanum Ryos, kalena's ltane' cyakil e'chk takle'na'tz,’ stzun yi jun ángela'tz bantz.

Yi bene'n jakol Daniel yi mbil sbajok yil tzaj wi' yi ox yob tu ni'cya'tz

⁸”Ja tzun wit cyakil yi ntal i', poro qui'c nin mu'x tal nink me'l intxum tetz. Bene'n tzun injakoltz tetz: ‘Ta' ¿mbi sbajok yil tzaj wi' yi jun tiempa'tz?’ ⁹Saje'n tzun tlol i' swetz: ‘Daniel, qui'c awocle'n te'j. Na cyakil yi txolbil te yi mbil sbajok tajwe'n tan tewe'n jalen yil jepon tamp te yi jun tiempa'tz. ¹⁰Tan yi q'uixc'uj yi xchitije' yi e' atanum sjalok wi'nin e' yi chocopon tetz balaj. Chin sko'j nin sbne' cyalma'. Ma yi e' malnak xchibne' nin yi cyetz cyajbil,^f nin quil tz'icy' scyetz yi mbi lbajij scye'j. Poro yi e' yi tz'aknak cu'n cyajtza'kl tz'elpon chitxum te cyakil yil sbajok. ¹¹Yil tane' yi pate'n tx'ixwatz nin yil tz'ocopon yi jun takle'n yi chin xo'wbil nin le ca'l Kataj, tajwe'n tan ticy'e'n jun mil tu cob cient tu jun mutx' tu lajaj k'ej (1,290).^g ¹²Ban cyeri yi e' yil k'uke' nin chic'u'l te Kataj jalen yil tz'icy'epon jun mil ox cient tu junak o'laj k'ej (1,335), jetz yi tele'n ticy'le'n yi pate'n yi tx'ixwatz tibaj yi altar.^h ¹³Poro yi axatz Daniel quiwit, jalen yil xquim, na cuxek nin cxitz'ok junt tir le wi'tzbil k'ejlal tan awetzal yi jalaj atx'otx'ⁱ yi tz'ak'lok tzatz,’ stzun yi jun yaja'tz bantz.”

^e 12:7 Dn 7:25; Ap 10:5; 12:14. ^f 12:10 Ap 22:11. ^g 12:11 Dn 9:27; 11:31; Mt 24:15; Mc 13:14. At e' yi na cyal yi ya's tzun na elepont yi yol hebrey tzone'j. I'tz yi tan paj yil chixom wi'nin e' judiy te yi anticristo, qui't tzun tz'oc yi wi'tz ángel Miguel tan quich'eye'n. Si'leju' 2Ts 2:6. ^h 12:12 Ncha'tz yi june'j qui na lajluchax skawutz yi mbil sbajok, poro tajwe'n yi quil cabej kac'u'l te Ryos jalen yil tz'icy'epon jun tiempa'tz. ⁱ 12:13 Jn 14:2.